

Psykolog

Ges ut av Sveriges Psykologförbund

TIDNINGEN
#5 2019

VÅLD MOT BARN
Konsten att
ställa de rätta
frågorna

JÄMSTÄLLDHET
Propparna
som stoppar

83

LÄNDER PÅ
PLATS FÖR
PSYKOLOGI-
KONFERENS
I MOSKVA

»För
mycket
som
görs är
skrutt«

PROFESSOR ANNIKA LANTZ FRIEDRICH
VILL HÖJA NIVÅN INOM AO-OMRÅDET

Att ta människors vardag på allvar

Hos oss på Hogrefe är psykologi själva kärnan i verksamheten.

Baserat på forskning och vetenskap identifierar, utvecklar och publicerar vi test och metoder med individen i fokus. Det betyder att vi tar människor och deras vardag på allra största allvar. Vid klinisk verksamhet, i skolans värld och i arbetslivet.

Då vår värdegrund bygger på en vetenskaplig kunskapskultur är vi ständigt engagerade i utveckling. Våra specialistteam koncentrerar sig därför på seriösa och kreativa samarbetsprocesser med expertisen inom psykologisk forskning och vetenskap. Det innebär att nya framsteg ideligen görs för att vara till nytta i människors vardag.

Skanna QR-koden här till vänster med din mobiltelefons kamera så kommer du snabbt till hemsidan.
www.hogrefe.se

ALMA

ALMA (The Autism Quality of Life CBT Method for Adults) är en KBT-baserad gruppbehandling för vuxna med autism-spektrumsvårigheter. Avsikten med behandlingen är att förbättra deltagarnas livskvalitet genom att öka deras möjligheter till socialt samspel, självförståelse och självacceptans.

SON-R 6–40 Non-Verbal Intelligence Test

SON-R 6–40 är ett icke-verbalt begåvningsinstrument för bedömningar av både barn och vuxna. Administrering och genomförande av testet kräver inte talat språk och lämpar sig särskilt väl för bedömningar av personer med annat modersmål, nedsatt hörsel, språksvårigheter eller verbala kommunikationssvårigheter.

MMPI-2-RF

MMPI-2-RF är ett bredspektruminstrument som mäter olika aspekter av psykologisk dysfunktion och personlighet. Testet har utformats för att ge en omfattande och effektiv bedömning av kliniskt relevanta variabler med hjälp av de ingående skalorna och itemsammansättningen.

»Vår främsta uppgift
är att se till barnets
psykiska välbefinnande,
det går före allt.«
Sid 18

BILD JOHAN BÄVMAN

Innehåll #5 2019

10

22

»Målet måste ju vara
att varje student ska lyftas
långt högre än vad den
trodde var möjligt.«

>12

Intro >4

Psykologer i media och psykologen som spelar sig fram.

Nyheter >8

Männen dominerar bland professorer i psykologi,
visar Psykologtidningens granskning.

Utsatta barn >12

TEMA. Sverige har ryckt upp sig efter kritiken från FN. Men nätet
för att fånga upp de våldsutsatta barnen behöver bli finmaskigare.

Europeisk psykologikongress >24

Klimatfrågan hetast i Moskva.

Skruttjobb >26

MÖTET. Professor Annika Lantz Friedrich tycker att AO-psykologin
behöver rycka upp sig.

Fråga Etikrådet >31

Hur är det möjligt att både anmäla och stötta psykologer?

Forskning >32

Om normerna som påverkar debatten om könsbekräftande vård.

Nytt i tryck >38

Ida Flink skrev en bok om sex och vill lätta på den obekväma känslan.

Debatt >40

Eva Hedenstedt försvarar de stärkta behörighetskraven.

BILD ISTOCK OMSLAGSBILD FOND & FOND

Rätt kön ger extra skjuts?

SOM JOURNALIST HAR jag alltid gillat professorer. De är sällan ängsliga över hur de uttalar sig i media, använder gärna metaforer och petar inte i sina citat efter att ha blivit intervjuade.

De kör bara på, till skillnad från de svårintervjuade doktoranderna.

Mellan kvinnliga och manliga professorer har jag inte heller kunnat upptäcka några skillnader, oavsett om de varit kärnfysiker, psykologer eller medicinare. Att nå den akademiska toppen kräver kanske sina gemensamma egenskaper, däribland en vilja att ta plats och synas.

Men hur kommer det sig att männen dominerar bland professorerna i psykologi, särskilt när majoriteten av studenterna och doktoranderna är kvinnor?

EN HYPOTES ÄR att en större andel av männen än kvinnorna är tävlingsinriktade, med större behov att nå toppen, springa snabbast, armbåga sig fram. En annan att kvinnor är mer omvårdande och därför väljer att bli kliniker.

Eller är det där bara förlegat trams, förklaringen sitter i själva systemet? Några av de vi intervjuat tror sig kunna peka ut var propparna sitter.

I så fall kanske vi inte har de bästa professorerna i dag. Om vi antar att kvinnor och män har samma potential att bli framgångsrika professorer, och männen är överrepresenterade, borde det betyda att ett antal kvinnor med riktigt

»En hypotes är att en större andel av männen är tävlingsinriktade.«

god potential inte kommer ifråga för professorer. Dessutom, om majoriteten av professorerna är män, med sina manliga glasögon, då måste väl också utbildningarna drivas i en tja, manlig riktning? Vad nu en sådan innebär. Kanske finns inte någon manlig riktning? Många av oss tror sig vara så upplysta att vi inte påverkas av vilket kön vi vill tillhöra, att vårt sunda förnuft och vår analytiska förmåga står över betydelsen av social gruppstillhörighet. Det tror inte jag.

Niclas Andersson

Chefredaktör

lennart.kriisa@psykologtidningen.se

Psykologtidningen #4

Norge gör rätt

Viktigt att följa Norges exempel! Nu!

Eva-Christina Bergander om anmälningar av ifrågasatta psykologer.

Var går gränsen för fackets ansvar?

En fackförenings uppgift är väl att tillvarata dess medlemmars intressen, både individuellt och som yrkeskår. Jag är mycket tveksam till att en fackförening verkligen ska ägna sig åt att anmäla sina egna medlemmar när de gör övertramp. Det innebär att arbetstagarens intresseförening börjar ta ansvar för något som egentligen ligger inom ramen för arbetsgivarens uppdrag.

Niclas Andersson håller inte med.

Behövs mer än pengar

Hur pengarna används och arbetsmiljön på Bup är minst lika viktigt att tänka till kring!!! Bara pengar hjälper inte.

Kristina Ödegård om de nya pengarna som ska korta köerna till Bup.

Inläggen är tagna från Psykologtidningens Facebook-sida

Redaktionen tipsar

PODD. Psykisk ohälsa, självmord och självmordsförsök är betydligt vanligare bland hbtqi-personer än i befolkningen i övrigt. Ofta är det kopplat till så kallad minoritetsstress; att ständigt bli ifrågasatt eller vara rädd för det, och den oro det skapar. I RFSL:s poddcast Q-Studion den 11 juni behandlas fakta och myter kring suicid bland hbtqi-personer, med psykiatrikern Ullakarin Nyberg och Edward Summanen, expert i transfrågor på RFSL. Sök via www.rfsl.se. /PÖ

TV. Psykologen Gösta är så självuppoftande att det blir plågsamt, samtidigt som vi alla kan känna igen oss i att säga ja en gång för mycket. Gösta når förstås sin gräns, på gott och ont. Andra karaktärer, som Göstas pappa, är så självupptagna att det är lätt att hån-skratta, tills den smärtsamma igenkänningen tar över. Lukas Moodyssons återkomst till den svenska landsbygden, 20 år efter Fucking Åmål, är mer än välkommen. »Gösta« av Lukas Moodysson visas på HBO. /LK

Stafetten: Adrian Ilste

kommenterar
Psykologtidningen
nr 4/2019

Läser i det senaste numret av Psykologtidningen om stora satsningar på mindfulness som runnit ut i sanden. Om medveten närvaro som något som kan komma att genomsyra tillvaron till den grad att det blir en livsstil och som kan hjälpa en igenom särskilt påfrestande skeden. Intressant att få en inblick i några erfarna psykologers tankar om detta. Kul också att bli påmind om något som jag själv tidigare varit sugen på att jobba med men som försvunnit ur mitt fokus.

Väckte tankar om hur samhället fungerar och om vilka effekter mindfulness kan få för olika personer. Minns entusiastiska handledare med passion för MBRS och egna positiva erfarenheter. Under en utbytestermi i Indien var det intressant att komma i kontakt med det ursprungliga, ideologiska sammanhanget för denna metod.

Jag lägger ner numret med nygamla idéer om framtiden snurrades i huvudet, redo att möta hösten med blanka gator och trädskronor i skiftande palett.

Intressant #4/2019

Adrian Ilste är psykolog i Umeå. Stafettspinnen lämnas nu över till Andreas Ohlsson.

Hör av er!

Mejla till: redaktionen@psykologtidningen.se
Vi förbehåller oss rätten att korta och redigera insänt material.

3 x pianisttips

- 1) Ha tålamod, det måste få vara lite tråkigt.
- 2) Lyssna mycket på klassisk musik.
- 3) Avsätt alltid tid för övning, och om det känns motigt, börja med något lekfullt.

FAKTA: Francisca Skoogh, bor i Svedala utanför Malmö med man och två döttrar. Doktorand i konstnärlig forskning vid Musikhögskolan i Malmö, i höst är hon med i SVT:s Kontrapunkt.

Francisca Skoogh, psykolog och pianist

Valde bort patienter för tangenter

MAMMA KÖPTE ETT PIANO till Francisca Skoogh redan när hon låg i magen. När hon var 5 år kom en kantor till familjen.

– Det var så tråkigt, men jag är glad att mamma tvingade mig fortsätta, man måste jobba sig igenom vissa saker för att lära sig.

Tretton år gammal debuterade hon, femton år gammal började hon Musikhögskolan, som 16-åring spelade hon över hela världen. När hon var 29 var hon redo för något nytt, psykologprogrammet.

– Det var underbart. Jag hade ofta känt att om det inte gick bra så var allt mitt fel men nu fick jag lära mig att analysera situationer, se mig själv med lite andra ögon.

I tio år varvade hon arbetet som psykolog med pianoframträdande, sedan februari har hon valt bort det kliniska. Ju äldre hon blev (och med två barn) desto tuffare blev det att växla emellan, även om det också gav kraft. Som när hon en kväll stod i svart långklänning på Grand Hotel med kungligheter och blev invald

i Kungliga Musikaliska Akademien, och morgonen därpå som vanligt gick till sin vårdcentral.

– Det var stora kontraster, och väldigt skönt att kliva in på vårdcentralen. Där är allt mer jordnära, att få hjälpa en människa med det som är svårt.

Nu forskar hon om vad som händer när människor står på scen, och hur verktyg från psykologin kan hjälpa bland annat musiker som har scenskräck.

● Hanna Nolin

BILD: CAROLINE ANDERSSON

»Det är lättare att känna sig ensam när man inte kan känna igen sig i det som är normen.«

ANNA BENNICH KARLSTEDT släpper inom kort sin bok om ensamhet och intervjuades i Dagens Nyheter.

BILD: JOHAN BERGMARK

»Erfarenhet tror vi ofta är jättebra, men den är svårt över-skattad. Erfarenhet säger bara att du har gjort det många gånger, inte om du har gjort det bra.«

SARA EIDVALL HENRYSSON om personlighetstester i programmet Människans mått i Sveriges Radio.

BILD: JOHAN BERGMARK

»Det är otroligt många människor, hundratusentals varje år.«

STEFAN BLOMBERG till P1 Morgon i Sveriges Radio om att fem till sju procent av arbetskraften blir utsatt för mobbing.

KALI ANDERSSON:

»Jag har inte gjort olagliga grejer sedan jag blev förälder, för det vore problematiskt att hamna i fängelse. Men man kan göra otroligt mycket ändå. Jag tränar bland annat personer som ska bli aktivister i icke-väld. Genom att simulera hur det kan vara under aktivistaktioner blir deltagarna medvetna om hur de reagerar när de är rädda och stressade och hur de kan agera för att undvika våld.

Vi är många som exempelvis lagar mat åt aktivisterna, kokar te och kommer med en varm tröja och en kram när någon blivit gripen. Det finns en roll att fylla för alla.«

Psykologen och klimataktivist Kali Andersson i Expressen, intervjuad om sin kommande bok Klimatpsykologi (Natur & Kultur).

BILD: KARIN BOO

ANNETTE UTTERBÄCK

»Det kan vara en fälla som vissa försätter sig i, en form av självbedrägeri där man tillskriver den andra personen alla de egenskaper man önskar. Senare visar det sig ofta ha mycket lite med verkligheten att göra. Då kan kärlek vid första ögonkastet vara en smärtsam historia att ta sig ur.«

Psykologen Anette Utterbäck i magasinet Tara om kärlek vid första ögonkastet.

MINNA FORSELL

»Inom mitt eget skrå, psykologernas, skämtas det ofta om hur vi i yrkesrollen betonar återhämtning, balans och stressreduktion samtidigt som vi själva tvingas prioritera bort det. Vi skrattar åt ironin, men det är inte roligt. Skämtandet innehåller ett stort mått av uppgivenhet inför systemet.«

Psykologen Minna Forsell i debattartikel om att vården bränner ut sin personal (Aftonbladet).

PSYKOLOGI/ SCENEN

På bokmässan i Göteborg 26–29 september 2019

Välkommen till vår scen, med cirka 60 programpunkter under Bokmässans 4 dagar. En rad författare, psykologer, hjärn- och psykologiforskare, psykiatriker med flera gästar scenen, bland andra:

Siri Helle, Ernst Kirchsteiger, Anna Bennich, Allan Linnér, Agnes Lidbeck, Jenny Jägerfeld, Niklas Laninge, Johanna Ekdahl, Helena von Zweigbergk, Anna Norlén, Bo Hejlskov Elvén, Anders Hansen, Martin Ingvar, Stina Wirsén, Calle Brunell, Viveca Lärn, Lasse Övling, Sandra Beijer, Micael Dahlen, Sissela Nutley, Jenny Klefbom, Vigdis Hjort, Mian Lodalen, Frida Hylander, Jonna Bornemark och Bengt Brülde.

Siri Hustvedt

Allan Linnér

Anna Bennich

Siri Helle

Jenny Jägerfeld

Bo Hejlskov Elvén

VI FINNS I C-HALLEN PÅ C 04:32. SE HELA PROGRAMMET PÅ WWW.PSYKOLOGIGUIDEN.SE

Filmer från Psykologiscenen läggs också ut på www.psykologiguiden.se

Psykologiguiden

Modern
Psykologi

SvD

Män dominerar bland professorer i psykologi

Sju av tio professorer i psykologi vid svenska universitet och högskolor är män, visar en undersökning av Psykologtidningen.

– Glastaket för kvinnor verkar tjockare i psykologi än i andra ämnen, säger Eva Magnusson, psykolog och professor emerita.

Text: Mikael Bergling och Lennart Kriisa Research: Mikael Bergling

Kvinnorna är i klar majoritet bland studenterna på de psykologiska institutionerna, runt 70 procent, och av doktoranderna är 58 procent kvinnor.

Men bland professorena svänger könsfördelningen rejält, då utgör kvinnorna bara 28 procent, en siffra som har stått stilla sedan 2014.

Eva Magnusson, psykolog och professor emerita i psykologi vid Umeå universitet, menar att det är hög tid för svensk psykologi att utforska vad det är på institutionerna och i forskarsamhället som gör det särskilt svårt för kvinnor att avancera till professorsnivån i psykologi.

– Dessutom har psykologi börjat sacka efter de övriga samhällsvetenskapliga ämnena. I sociologi är 36 procent av professorena kvinnor, och i utbildningsvetenskap 50 procent, säger hon.

På tre universitet; Linköpings, Lunds och Linnéuniversitet, finns

inte en enda kvinnliga ordinarie professor i psykologi.

Robert Holmberg, prefekt vid Psykologiska institutionen vid Lunds universitet, berättar att institutionen för några år sedan hade fyra kvinnliga professorer.

– Men de har gått i pension. I dag har vi en kvinnlig gästprofessor från Tyskland, men ingen ordinarie. Att det är så beror bland annat på att de flesta av våra professorer är befordrade lektorer, vilket vi inte gör så mycket längre. Det i kombination med att det bara är en ledig professorstjänst som har utlysts under senare år – som dessutom gick till en man – är en viktig förklaring till avsaknaden av kvinnliga professorer.

Robert Holmberg tror att den manliga dominansen har betydelse för vilken forskning och undervisning som bedrivs.

EVA MAGNUSSON

ROBERT HOLMBERG

– Homogena grupper innebär att vi missar i kompetens och mångfald. Till det ska läggas att professorena är viktiga förebilder, inte minst för yngre forskare, och utövar starkt inflytande.

– Vi har genom åren haft minst lika duktiga kvinnliga doktorander som manliga. Men efter att de har doktorerat är killarna ofta mer framgångsrika när det gäller att söka pengar till postdoktjänster eller att åka utomlands, vilket är viktigt som meritering.

Vad ska ni göra åt det?

– Vi behöver tidigt ta upp karriärfrågorna med doktoranderna. De första åren efter disputationen händer det väldigt mycket som lägger grunden för möjligheterna att senare i livet få forskningspengar och intressanta tjänster. Ska vi kunna ge kvinnor och män lika chanser att utvecklas behöver vi bli mer proaktiva och utveckla medar-

Jämställdheten på högsta nivå

Under våren 2019 genomförde Psykologtidningen en enkätundersökning bland svenska universitet och högskolor om vilka som är professorer (ordinarie) och doktorander i ämnet psykologi. Svaren visar bland annat:

72%

Av 94 professorer är 68 män, det vill säga 72 procent. I några fall upprätthåller samma person professurer vid två lärosäten.

Linnéuniversitetet är ett av tre lärosäten som helt saknar ordinarie kvinnlig professor i psykologi.

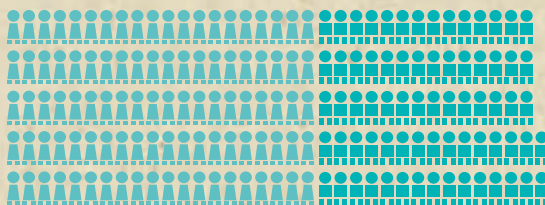
De kvinnliga och manliga doktoranderna är i genomsnitt lika gamla. Samma sak gäller för professorerna så när som på ett år.

65 643:-

Genomsnittslön för professorer. Kvinnliga och manliga professorer tjänar ungefär lika mycket.

28%

av professorerna är legitimerade psykologer. Andelen legitimerade är väsentligt högre bland kvinnliga professorer än manliga.

Av 172 doktorander är 100 kvinnor, vilket innebär 58 procent.

1 av 5 professorer uppger att deras forskningsinriktning är klinisk psykologi och drygt tio procent att inriktningen är kognitiv psykologi. Ungefär lika stor andel är verksamma inom arbets- och organisationspsykologi.

betarna på ett mer medvetet sätt än vad vi gör idag.

Lena Swalander, prefekt för Institutionen för psykologi vid Linnéuniversitet som även den saknar kvinnliga professorer, säger att historiskt har duktiga kvinnliga forskare haft svårare att få del av forskningsmedel än sina manliga kollegor.

– Kvinnor har ofta varit tvungna att ha bättre cv, forskningsreferen-

ser och publikationslistor. Kvinnor har därför i större utsträckning sysslat med undervisning. Och som mest undervisande blir man inte professor.

»Homogena grupper innebär att vi missar i kompetens och mångfald.«

Lektorstjänster vid universitet och högskolor är nämligen i grunden undervisningstjänster.

– Lektorer som får del av externa forskningsmedel kan dock minska sin undervisningstid. Som

prefekt kan jag i viss mån styra så att kvinnor och män som arbetar på institutionen får samma möjligheter till kompetensutveckling. Däremot kan jag inte styra hur externa finansierare resonerar.

Hur länge dröjer det innan hälften av professorerna i psykologi är kvinnor?

– Jag hoppas att det kommer inom min verkningstid, men är tveksam till om så kommer att ske.

I genomsnitt tjänar de manliga och kvinnliga professorerna ungefär lika mycket, 65 643 kronor i månaden.

– Det är glädjande om professorer i psykologi i genomsnitt har samma lön, oavsett kön, säger Emily Holmes som är Sveriges högst avlönade professor i psykologi.

Eva Magnusson menar att omotiverade löneskillnader är betydligt enklare att åtgärda än könsbalansen på professorsnivå.

– Viktigt är att utforska hur urvalet av doktorander sker, hur tillsättningen av postdoktjänster går till, hur meriteringstjänster som forskarassistent fördelas, vilka forskningsområden institutionerna prioriterar, och i hur hög grad detta styrs av tillfälliga forskningsanslag snarare än av medvetna långsiktiga satsningar, säger Eva Magnusson. ●

Tala klarspråk om klimat-
hotet, först då börjar vi
engagera oss. Så lyder
Paula Richters uppmaning.

BILD TT BILD

»Psykologi kan göra politikerna modigare«

Psykologen Paula Richter vill täppa till glappet mellan klimatnödläget och de politiska besluten.

– Det finns en större acceptans för obekväma beslut än vad många tror, säger hon.

Text: Lennart Kriisa

I höst drar psykologen Paula Richter igång arbetet med en klimatpsykologihandbok. Både det amerikanska och australiska psykologförbundet har redan gett ut liknande handböcker.

Under Psykologförbundets seminarium i Almedalen gav Paula Richter smakprov på den psykologiska kunskap som ska ingjuta mod i politikerna.

– En del forskare, som inte kan psykologi, hävdar att vi inte ska säga hur illa det är ställt, för då passiviserar vi människor, men jag har inte sett någon sådan forskning.

Däremot finns forskning som visar att vi aktiveras av nödlägen, säger Paula Richter.

Därför uppmanar hon makthavarna att tala klarspråk om läget och berätta hur illa det är ställt.

– Först när vi ser ett problem kan vi agera, det är då en grupp kan få flow, en extra skjuts. När vi inser att vi står inför en existentiell kris, det är då vi börjar samarbeta, säger Paula Richter.

För att avstå från dagens bekvämligheter behöver medborgarna få visioner, en tydligare bild av det hållbara samhället. Visioner gör

PAULA RICHTER

BILD LENNART KRIISA

att vi accepterar obekväma beslut, menar Paula Richter.

– Konsumtion och status är inte heller våra basala behov, utan gemenskap och att göra nytta för varandra, säger hon.

Paula Richter menar också att det finns socialpsykologisk forskning som visar hur grupper kan ändra beteenden och attityder.

Maria Ojala, doktor i psykologi, varnade under samma seminarium för symbolhandlingar.

– Se på Kanada som utlyser klimatnödläge och samtidigt satsar pengar på oljeplattformar, påminde hon.

En ung kille i publiken undrade hur man ska agera när en kompis ska flyga iväg på semester.

»Ska jag skamma, idiotförklara eller något annat?« undrade han.

– Var en god förebild och låt andra välja sina egna vägar, uppmanade Paula Richter, som själv valde att segla till Gotland.

Maria Ojala gav rådet att visa att personen förmodligen gör andra saker som är miljövänliga och att uppmuntra dessa beteenden. Då skapas en miljövänlig identitet och den identiteten vill man leva upp till.

Maria Ojala tillade att även skuldbeläggande kan ge effekt.

– Vi är sociala varelser som vill leva rättfärdiga liv och passa in, då kan även skuld funka. Vi gör alla saker som inte är så bra och vi vill bli bättre. Skamkänslor leder däremot bara till att vi drar oss undan. ●

Sveriges Psykologförbund har åtagit sig utgivningen av handboken om klimatpsykologi. Paula Richter representerar nätverket »Psykologi för hållbar utveckling«.

BILD ISTOCK

Sänkta ersättningar Digital vårdgivare knockad

Den digitala vårdgivaren Dialog 24 stängde ner sin verksamhet, samtidigt som företaget bedrev en massiv kampanj i Stockholms lokaltrafik.

Skälet var SKL:s sänkning av ersättningar för digitala vårdtjänster.

- Vi behöver ompröva vår verksamhet efter sänkningen, konstaterade Björn Lindtorp, vd för bemanningsföretaget Sverek som äger Dialog 24.

Den nya rekommendationen från SKL är att utomlänser-sättningen vid digitala vårdtjänster inom primärvården sänks från 600 kronor till 425 kronor för en digital kontakt med en psykolog.

För Rickard Lagerqvist på Mindler, en annan digital vårdgivare med bara psykologer, kom sänkningen inte som en överraskning.

- Nej, det här har vi anat sedan februari. Dessutom är det min erfarenhet att landstingen ofta börjar med höga ersättningar för att få igång verksamheter, sedan sänks ersättningarna, säger läkaren Rickard Lagerqvist, som tillsammans med psykologerna Johannes Hatem och Rickard Färdig grundat Mindler. /LK

Psykologprotest 723 danska psykologer vill dra in bok

Barn ska lägga sig när det är läggdags, och somnar de inte ska föräldrarna inte ingripa, trösta eller kommunicera. Om barnet gråter - låt det gråta sig till sömns.

Denna så kallade »cry it out-metod« rekommenderas i boken *Godnat og sov godt*,

utgiven på Danmarks största förlag Gyldendal.

Boken är direkt skadlig, menar danska psykologer och kräver att den dras tillbaka.

Psykologerna skriver i ett öppet brev:

»Spädbarn och småbarn är mycket beroende av tröst och omsorg från föräldrarna och det kan vara negativt för deras utveckling om de inte blir tröstade och lugnade när de är ledsna.«

Förlagets redaktionschef Mette Korsgaard säger till Danmarks Radio att hon välkomnar debatten, men att det inte finns skäl att dra in boken. /LK

Miljonregn Nya pengar ska korta köer

Sveriges kommuner och landsting, SKL, och regeringen har träffat en överenskomst om 2019 års satsning på området psykisk hälsa. Totalt fördelas 1 774 miljoner kronor till regioner och kommuner, en ökning med 360 miljoner kronor jämfört med 2018.

Antalet besök inom barn- och ungdomspsykiatri och vuxenpsykiatri har ökat med sammanlagt 365 000 mellan åren 2016 och 2018. Det är inom Bup som ökningen sker snabbast, 24 procent på två år. En stor del av medlen är därför riktade till barn och unga, bland annat ska 380 miljoner kronor tilldelas regionerna för att öka tillgängligheten och korta köerna till barn- och ungdomspsykiatri. /PÖ

Ny studie Känsliga för feedback

Unga med självskadebeteende påverkas mer negativt än andra jämnåriga av negativ feedback på sociala medier. I studien användes ett online-spel som efterliknar den interaktion ungdomar har med varandra i sociala medier. De med ett självskadebeteende trodde att de fått tummen ner fler gånger än de faktiskt fått, och den negativa feedbacken påverkar dem också starkare än kontrollgruppen. De gillade i lägre grad sin motspelare och även sin egen bild (en selfie). /PÖ

FRÅGOR TILL JAIME ALEITE

Förhandlingschef på Psykologförbundet, om ökningen av specialisttjänsterna och varför lönerna inte hängt med.

Antalet specialisttjänster har fördubblats de senaste två åren, hur har det gått till?

- Tre faktorer tror vi har påverkat utvecklingen i positiv riktning. Den första är att vikten av och kunskapen om psykologiskt behandlingsarbete har slagit rot. Den andra är att omvärlden och ärendena blivit alltmer komplexa och kräver en annan form av kompetens. Den tredje att psykologer har en mycket bra arbetsmarknad och arbetsgivarna då är tvungna att se över alla arbets- och anställningsvillkor.

Hur jobbar förbundet för att öka antalet specialisttjänster?

- Vi håller på att ta fram ett stödmaterial till våra föreningar och arbetsgivare. Med start under hösten är det sedan tanken att ombudsmännen tillsammans med psykologföreningarna i regionerna diskuterar formerna för hur man kan påverka sina respektive arbetsgivare till att inrätta specialisttjänster.

Och lönerna, när de upp till era mål?

- Nej, de ligger långt under den önskade nivån. Att inrätta specialisttjänster är en sak, att inrätta dessa tjänster till vad vi anser är en skälig lönenivå, något annat. I flera fall har arbetsgivaren agerat utan att diskutera med fackliga representanter och dikterat villkoren för psykologernas löner på ett sätt som vi ifrågasätter. Vår ambition är att de lokala föreningarna med stöd av ombudsmännen ska vara med från första början. Flera regioner har börjat skapa rätt så attraktiva nivåer men Västra Götalandsregionen, som är en dominerande aktör på området, drar ned statistiken. Det pågår dock en dialog även där.

• Lennart Kriisa

512

Gotland tog emot flest besök hos Bup under förra året, närmare bestämt 512 besök per heltidsarbetande anställd i öppenvården. I Värmland, den region som tog emot minst besök per anställd, ligger siffran på 217, visar statistik från rapporten Psykiatri i siffror.

Det gömda

våldet

Nio av tio sexuella övergrepp mot barn polisanmäls inte. Efter kritik från FN pågår nu satsningar för att höja kompetensen bland psykologer och andra vuxna som möter drabbade barn och ungdomar. Psykologtidningen synar utvecklingen och har bland annat besökt Barnahus Lund som rankas bland landets bästa i sitt slag.

Text: Peter Örn

»En rak fråga om våld är inte alls så konstig för många barn som vi vuxna många gånger tror.«

Barn som utsatts för övergrepp känner ofta en rädsla för att tala om det med en vuxen, kanske osäkra för konsekvenserna – för både sig själva och förövaren. Trots en ökad satsning på första linjens psykiatri för insatser till barn och unga på hälsocentraler och vårdcentraler, familjemottagningar och samtalsmottagningar, är det oftast någon jämnårig kamrat som blir den ende som det drabbade barnet berättar för. Om det alls berättar. Av sexuella övergrepp mot barn anmäls färre än ett av tio till polisen (Stiftelsen Allmänna Barnhuset).

Det grovmaskiga nätet för att fånga upp utsatta barn blev något mer finmaskigt då skrivningen i Socialstyrelsens rekommendationer år 2014 från »bör screena« till »ska screena« för barns erfarenheter av våld. Men nätet är långt ifrån tillräckligt finmaskigt. Frågan om erfarenheter av våld ställs allt för sällan.

Det gäller inte minst från de psykologer som möter barn och unga, berättar Åsa Landberg, psykolog på Stiftelsen Allmänna Barnhuset. Det finns ett motstånd mot att fråga om våld, att ta orden i sin mun och

en osäkerhet om vad man ska göra med svaret.

– Psykologer kan göra två fel: antingen tar de inte upp frågan om våld överhuvudtaget vilket stärker barnets känsla av tabu kring det inträffade, eller så ställs allt för detaljerade frågor när psykologen inte har i uppgift att ge traumabehandling. Barn ska inte behöva prata om det mest privata med alla de möter, det ska sparas till vuxna som finns kvar över tid, säger Åsa Landberg.

»Ingen vuxen har talat om att det existerar våld mot barn.« Det svarar många barn själva i de studier Stiftelsen Allmänna Barnhuset har gjort.

– Vuxenvärlden signalerar på det sättet att det är något man inte bör prata om. Men för barnen själva är det kanske inte alls så tabubelagt, de har ofta färre fördomar än vi vuxna om vad man får och borde säga. Därför upplevs en rak fråga om våld inte alls så konstig för många barn som vi vuxna många gånger tror, säger Åsa Landberg.

Konsekvenserna av att inte fråga – och därför inte heller erbjuda stöd och behandling – kan bli svåra. En metaanalys från 2014 av barn som drabbats av potentiellt traumatiserande

MARIA SCHILLACI

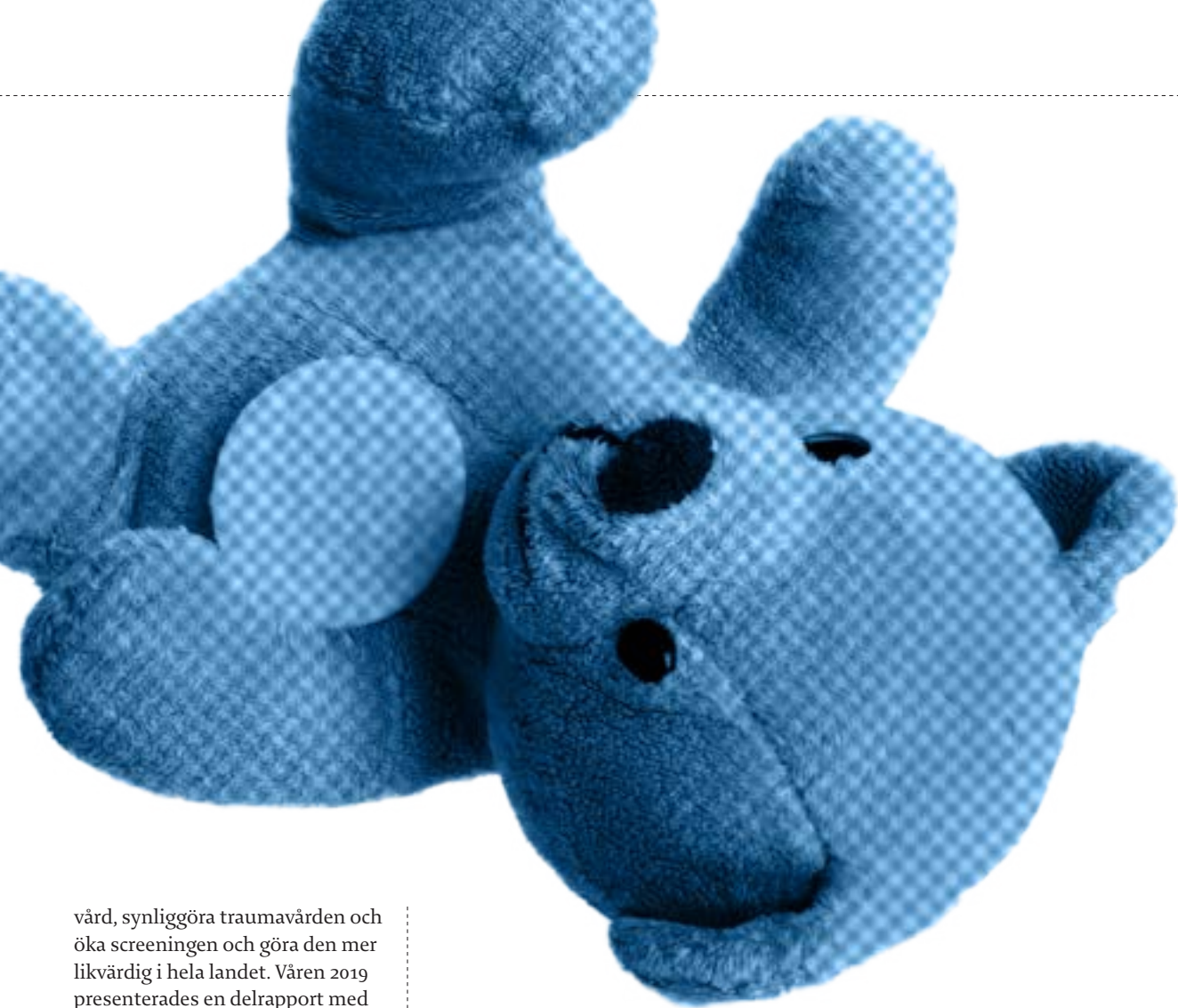

POA SAMUELBERG

händelser visade att 16 procent utvecklar PTSD. Interpersonella trauman är allvarligast. Efter fysisk misshandel utvecklar cirka 25 procent PTSD, efter våldtäkt 39 procent. Pojkar i yngre åldrar drabbas mer än äldre pojkar, för flickor gäller det motsatta.

Nu pågår ett arbete för att öka hälso- och sjukvårdens kompetens om traumatisering hos barn, och uppnå en likvärdig tillgång till stöd och behandling oavsett region i landet. Bakgrunden är kritik som FN:s kommitté för barnets rättigheter (Barnrättskommittén) riktat mot Sverige för bland annat brister i genomförandet av FN:s barnkonvention, otydligheter i vårdkedjor och stora regionala skillnader i vilket stöd barnen får. Kritiken ledde till att regeringen år 2018 beslutade om en särskild satsning på kompetensutveckling i psykiatrisk traumavård för anställda inom Bup och första linjen.

Barnafrid, det nationella kunskapscentrumet om våld mot barn som finns vid Linköpings universitet, har fått regeringsuppdraget. Psykologerna Poa Samuelberg och Maria Schillaci på Barnafrid är båda engagerade i arbetet, och de berättar att viktiga delar blir att öka tillgången till evidensbaserad

vård, synliggöra traumavården och öka screeningen och göra den mer likvärdig i hela landet. Våren 2019 presenterades en delrapport med en rad förslag på åtgärder.

– Vi hade redan tidigare startat en uppdragsutbildning vid Linköpings universitet i traumafokuserad kognitiv beteendeterapi, TF-KBT, vilket är den behandlingsmetod som har starkast vetenskapligt stöd vid PTSD hos barn, för personal inom Bup. Regeringsuppdraget ger oss nu möjlighet att intensifiera den satsningen, berättar Poa Samuelberg.

Utbildningen har 30 utbildningsplatser och ges två gånger per år. Alla platser har hittills varit fyllda.

För att öka en mer grundläggande kunskapsnivå om våldsutsatta barn, och bidra till ett mer likriktat omhändertagande i hela landet av dessa barn, planeras en webbutbildning som främst vänder sig till personal på Bup och inom första linjen vid psykisk ohälsa hos barn och unga.

BARNAFRID
Ett nationellt kunskapscentrum med uppdrag att samla och sprida kunskap om våld och andra övergrepp mot barn. Det är ett regeringsuppdrag som tilldelades Linköpings universitet 2015 och finns placerat på Institutionen för klinisk och experimentell medicin.

– Efter våra kontakter med Bup och andra vårdgivare upplever vi ett starkt behov av mer kunskap, inte minst hur man bemöter våldsutsatta barn, hur man ska fråga och sedan hantera den information man får. Som ett resultat av me too-rörelsen upplever vi att även de unga själva fått en större medvetenhet om omfattningen av övergrepp och om sina egna rättigheter, säger Maria Schillaci.

Webbutbildningen utformas i samarbete med experter inom pedagogik vid Linköpings universitet. Den ska blanda rörliga bilder med ljud och texter, och innehålla fördjupningar beroende på erfarenheter och vilken roll mottagaren har inom hälso- och sjukvården och andra verksamheter. Målsättningen är att den ska lanseras 2020,

och att den sedan ska spridas till socialtjänst, elevhälsa och högre utbildningar.

För att utveckla olika delar av förslagen i regeringsuppdraget, och inhämta nya idéer, har nu två pilotregioner utsetts: Region Skåne och Region Västerbotten (se separat text).

– Inte minst Region Skåne fick stor erfarenhet och kunskap om traumavård efter den stora flyktingströmmen 2015. I pilotregionerna är det främst Bup och första linjens psykiatri som involveras, men även barnahus blir en viktig aktör för att bidra med kunskap, säger Poa Samuelberg.

Regeringsuppdraget, som fått titeln Trauma på kartan, ska slutredovisas 2022. Uppdraget genomförs i samverkan med Rädda Barnen, Röda Korset, Barnombudsmannen, SKL och Socialstyrelsen.

JESSIKA NYSTRÖM. FOTO PRIVAT

»Vi tillför projektet glesbygdskompetens«

Region Västerbotten har en lång tradition av ett strukturerat förbättringsarbete och kan dessutom tillföra projektet mycket glesbygdskompetens.

Det förklarar Jessica Nyström, regionens verksamhetsutvecklare för primärvård och psykisk hälsa, en av två modellregioner inom projektet Trauma på kartan. Regionen har tidigare inte haft någon gemensam satsning på utbildning och kompetenshöjning över hela länet och genom hela vårdkedjan.

– Därför kändes det mycket tilltalande att delta. Det ökar möjligheten till effektiva vårdkedjor, vilket kommer att bli ännu viktigare då väntetiderna mellan nivåerna måste minska för barn och unga. Trauma orsakar mycket lidande och det är därför viktigt att vården uppmärksammar och kan erbjuda ett snabbt och adekvat bemötande, krisstöd

och behandling för den här gruppen, säger hon.

I Västerbotten, med långa avstånd och mycket glesbygd, handlar det i ganska stor utsträckning om digitala möten och digitala utbildningar för att säkerställa lika vård för alla, förklarar Jessica Nyström. I Trauma på kartans delrapport lyfter man fram satsningar inom digital traumavård.

– Vi tillämpar till viss del digital vård, men det är inte kopplat specifikt till trauma. Digital traumavård kan säkerställa likvärdig vård i hela länet och möjliggöra ökad tillgänglighet. Det är otroligt viktigt att vi arbetar med tillgängligheten för barn och unga som söker för psykisk ohälsa, säger Jessica Nyström.

I Region Västerbotten kommer bland annat Bup, barnahus, primärvården med hälsocentraler, BHV och ungdomsmottagningar att ingå i projektet. ●

Fakta sexuella övergrepp mot barn

- Färre än 1 av 10 anmäler sexuella övergrepp.
- 3 av 10 tonårsflickor uppger att de utsatts för något slags övergrepp.
- 17 procent har varit utsatta fler än fem gånger.
- 1 av 10 tonårspojkar uppger att de utsatts för något slags övergrepp.
- 28 procent har varit utsatta fler än fem gånger.
- 66 procent (pojkar och flickor) berättade för någon om det inträffade, som regel till en jämnårig. Färre än var tionde som utsatts för sexuella övergrepp anmälde det till polisen.

[källa] »Det gäller en av fem«, studie från Stiftelsen Allmänna Barnhuset, 2014.

»Vi har stor PTSD-erfarenhet utifrån flykt«

Region Skåne hade redan diskuterat behovet av ett ökat fokus på barn och unga som upplevt trauman när erbjudandet kom om att vara modellregion för Trauma på kartan. Det berättar Anna Jonsson, verksamhetsutvecklare inom barn- och ungdomspsykiatri.

– Startskottet för vårt intensifierade arbete med trauma inom Bup och första linjen var en föreläsning med psykologen Anna Norlén från Ericastiftelsen för ett år sedan. Så att vara modellregion stämde väl med vårt eget initiativ för verksamheten och sammanfaller med ett pågående arbete med standardiserade vårdprocesser, säger Anna Jonsson.

Målsättningen är att höja kompetensen gällande upptäckt/screening, diagnostik och behandling av traumarelaterade tillstånd.

– Barn rapporterar sällan spontant om trauma till myndighetspersoner och sannolikt försummas frågan emellanåt. Våld och övergrepp mot barn har kartlagts i flera studier

ANNA JONSSON. FOTO PRIVAT

och de visar sammantaget att det är ett folkhälsoproblem, säger Anna Jonsson.

I projektet som modellregion kommer Bup och första linjen att ingå och kunskapshöjningen ska nå alla nivåer i dessa verksamheter.

– Det handlar om allt från första samtalet på En väg in (EVI med telefonrådgivning och triagering), första linjen och Bup öppenvård till vårt subspecialiserade team för traumarelaterade tillstånd (TKT), säger Anna Jonsson.

Region Skåne har flera medarbetare som forskat och disputerat på området, och dessutom finns stor erfarenhet av PTSD utifrån flykt och tortyr. Det är kompetens som regionen hoppas kunna tillföra Trauma på kartan. ●

Tidig insats prövas i ny studie

I en svensk randomiserad studie ska en särskild insats, Tryggare barn, testas vid misstanke om våld mot barn. Metoden utgörs av sex träffar med föräldrar till barn som blivit utsatta för våld. Under träffarna ska föräldrarna lära sig hur det går att minska konflikter i vardagen och då våld riskerar att uppstå. Poängen med Tryggare barn, och skillnaden mot andra insatser, är att man kommer in tidigt för att fånga upp föräldrar när de är mottagliga, uppger psykologen Martin Foster vid Karolinska institutet som leder studien. Målet med Tryggare barn är att nå ut till alla familjer där det finns misstanke om våld mot barn och snabbt ge effektiv hjälp.

»Barnets psykiska välbefinnande går före allt«

Ett snabbt krisstöd och en fast psykolog som även är förankrad i Bup har bidragit till att Barnahus Lund tillhör de bästa i landet. Men det finns plats för förbättringar, anser psykologen Martin Herrgård.

Text: Peter Örn Bild: Johan Bävman

Tisdag förmiddag. Samordningsmöte på Barnahus Lund. Upp till tio ärenden ska hinnas med; fall där barn misstänks ha blivit utsatta för övergrepp. I rummet sitter åklagare, barnläkare, socialarbetare och psykolog. Varje ärende får maximalt ta trettio minuter. Därefter tar åklagaren beslut om att inleda förundersökning och om barnet ska hämtas på förskola eller skola för ett första förhör. Utan föräldrarnas kännedom, om någon förälder misstänks vara förövre. Mötet hålls en gång per vecka och under 2018 togs drygt 330 sådana beslut i Lund.

– **I över två tredjedelar** av ärendena handlade det om barnmisshandel och barnet hade som regel berättat om det i förskolan eller skolan. Vi fick också en kraftig ökning av misstänkta sexuella övergrepp under 2018, kanske som en följd av metoo, berättar Elisabet Kjellander, socionom och teamledare.

Utsatta barn har passerat entrén till den låga gula tegelbyggnaden med spröjsade fönster på Biskopsgatan i centrala Lund i drygt 170 år. Först när det var Lunds barnhem, från 1850-talet till 2006 då den verksamheten lades ner. Därefter flyttade Barnahus Lund in. I dag tillhör Barnahus Lund, som täcker in åtta kommuner i mellersta

Skåne, de bästa i landet. Det enligt en utvärdering av landets drygt 30 barnahus, utförd av Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

– Den fysiska miljön spelar nog en stor roll, det har vi förstått från både föräldrar och andra besökare. Att den är så genomtänkt och anpassad för barn, med möjlighet till lek för små barn och avskilda samtalsrum för tonåringar. Den upplevs inte alls som hotfull, säger Elisabet Kjellander.

Dessutom är alla samarbetspartner positiva till Barnahus Lund, berättar hon.

– Det gäller inte minst polisen. Vi har samarbetat med samma polis sedan starten 2007, men antalet har fördubblats parallellt med att antalet barn har fördubblats.

I Region Skåne har Bup valt att medverka i barnahus, med en psykolog på halvtid och en socio-

Psykologen Martin Herrgård och teamledare Elisabet Kjellander.

nom på halvtid. Det är långt ifrån någon självklarhet på många andra barnahus i landet. Psykologen heter Martin Herrgård och han finns med i processens alla steg, från det första samordningsmötet, i medhörningsrummet under förhöret med barnet i förhørsrummet, till beslut om och medverkan i krisstöd och vid behov andra behandlingsinsatser.

Förhørsrummet sticker ut som anmärkningsvärt torftigt i den annars varma och välkomnande miljön. Där sker det första förhöret med barnet. Två enkla fåtöljer, ett litet bord, några små tavlor med barnmotiv. Kameror och mikrofoner på väggar och i taket. Inga leksaker. Inga block att rita i. Inga distraktioner. I ett angränsande rum, medhörningsrummet, finns plats för sex till sju personer och flera stora bildskärmar och reglage för att styra kamerorna i förhørsrummet. Förhör med mindre barn tar omkring 45 minuter.

Martin Herrgård sitter oftast med i medhörningsrummet och kan påverka barnförhørsledarens samtal med barnet.

– Även om vi har mycket duktiga förhørsledare så saknar de en djupare psykologisk kunskap, så när de tar en paus har jag möjlighet att framföra synpunkter. Jag kanske tolkar att barnet inte verkar

»Ett snabbt krisstöd tillhör vår viktigaste uppgift.«

förstå en fråga och kan då föreslå en omformulering, säger Martin Herrgård.

Han upplever att alla inblandade ser mycket positivt på psykologens medverkan.

– Jag har också lärt mig hur jag måste uttrycka mig för att samarbetet med barnförhållsledare och åklagare ska bli så fruktbart som möjligt.

Öppna frågor under intervjun är viktiga för att minimera risken att påverka barnets utsaga. Slutna frågor sänker bevisvärdet, vilket Martin Herrgård tycker är olyckligt eftersom barn kan ha svårt att svara på öppna frågor.

– I praktiken leder det till att rättssäkerheten för framför allt vissa barn blir lägre. Små barn, barn med autism och barn med språkstörning har inte ett fullt utvecklat språk och har därför svårare att svara på öppna frågor än på slutna frågor, säger han.

Vuxenvärlden sviker dessa barn i dubbel bemärkelse, anser Martin Herrgård, eftersom man vet att barn med autism och språkstörning generellt sett är mycket mer utsatta än andra barn.

– Tänk om något faktiskt har hänt, men att vi undersöker om det har hänt på ett sätt som gör att barnet inte klarar av att ge oss sin berättelse, säger han.

Inte heller bildstödsmaterial godkänns i den så kallade substantiella fasen av barnförhåret (den som handlar om själva brottet), vilket också drabbar barn med ett utvecklat språk extra mycket.

– Det finns ett bildstödsmaterial

som utvecklats för bland annat Barnahus av projektet Bildsamt, och som åklagarmyndigheten godkänt under den så kallade orienteringsfasen av barnförhåret. Jag hoppas vi kommer att se en förändring till att det godkänns även i den substantiella fasen, säger Martin Herrgård.

Han träffar oftast barnet i anslutning till det första förhåret. Eftersom Martin Herrgård finns med i medhörningsrummet och hör barnets berättelse behöver barnet inte upprepa den när krisstödet inleds.

– Framgår det redan vid samrådsmötet att barnet mår väldigt dåligt kan jag agera tidigare. Min främsta

»Vuxenvärlden sviker dessa barn i dubbel bemärkelse.«

uppgift är att se till barnets psykiska välbefinnande, det går före allt. Vi vet att det är viktigt att kliva in tidigt efter skrämmande händelser och som ett första steg upprätta vad vi inom traumafältet kallar yttre stabilitet, det vill säga både ett faktiskt skydd från vidare utsatthet men också en inre känsla av att vara skyddad, säger Martin Herrgård.

Utan en tidig krisstödsinsats, och upprättandet av yttre stabilitet som en viktig del, ökar riskerna för en mer komplex och svårbehandlad problembild, förklarar han.

– Om vi går in tidigt ökar chansen att ett utsatt barn senare inte

behöver genomgå en traumafoкусerad behandling. Den största gruppen är dock de som initialt inte utvecklar symtom men gör det efter en viss tid, en slags fördröjd reaktion, och därför borde psykiatriska bedömningar göras vid upprepade tillfällen för att verkligen fånga upp alla barn som behöver vård, säger Martin Herrgård.

Det är först när barnet har förhörts som föräldrarna kontaktas om misstankarna, vilket i sig kan trigga en krisreaktion hos dem. Förnekande är vanligt, och är en av föräldrarna den misstänkte förövaren kan partnern välja att tro på hen i stället för på barnet. Ett snabbt krisstöd till både barn och föräldrar tillhör därför teamets viktigaste uppgifter, berättar Elisabet Kjellander. Det är något som inte alla barnahus erbjuder.

– **Allt måste ske** under en och samma dag och det kräver en noggrann planering. Polisen tar

● **Barnahus har funnits i Sverige sedan 2005 och i dag finns ett tretiototal barnahus.**

● **Syftet är att samla berörda myndigheter under ett tak, i en barnanpassad miljö, för att ett barn då det finns misstanke om övergrepp ska slippa besöka olika myndigheter.**

● **De flesta kommuner är knutna till ett barnahus. Men kvaliteten skiljer sig åt och det finns ingen central styrning av hur ett Barnahus ska fungera. Det bestämmer kommunen själv.**

● **På orter där det fungerar sämre saknas ofta någon viktig part, som exempelvis Bup i de fall då Bup inte ser det som en del av sitt uppdrag.**

den första kontakten med föräldrarna och förhör dem, och det är viktigt att föräldrarna tidigt får ge sin berättelse. Därefter tar socialtjänsten över och träffar barnet och föräldrarna tillsammans, och erbjuder krisstöd på barnahus eller hos socialtjänstens familjebehandlare, säger Elisabet Kjellander.

Även den misstänkte förövarens partner kan hamna i en svår kris, berättar Martin Herrgård, och då kan både partnern och det drabbade barnet erbjudas traumafokuserad terapi.

– Det är oerhört viktigt att vi inte »tappar« den förälder som fortfarande står för stabilitet för det drabbade barnet. Som regel inleds krisstödet gemensamt med barnet och den föräldern, för att sedan fullföljas separat, säger han.

Som ensam psykolog blir Martin Herrgårds roll extra viktig och han skulle själv helst se att Bup hade fler psykologer kopplade till barnahus. Halvtiden på Bup handlar också om trauma, som en av psykologerna i traumateamet. Traumatisering hos barn är därför något som fyller hela hans arbetsdag.

Det är sedan tidigare känt att personal som arbetar med den här typen av problematik själva löper en ökad risk för att drabbas av så kallad sekundär traumatisering. Det är något som Martin Herrgård har personlig erfarenhet av.

– Jag har tidigare i mitt yrkesliv blivit sekundärt traumatiserad. Det var verkligen hemskt. Jag fick påträngande minnesbilder från övergrepp jag fått beskriva i detalj för mig, berättar han.

Det släppte när han pratade om dessa upplevelser med kollegor som han litade på, och samtidigt började ta bättre hand om sig själv, berättar han.

– Numera tar jag oftast en löprunda direkt när arbetsdagen är slut. ●

Kraftig ökning av nätbaserade övergrepp

Tröskeln för att våga berätta är ofta högre än annars men de utsatta barnen drabbas minst lika hårt som vid övergrepp offline. Text: Peter Örn

Antalet anmälda fall av utnyttjande av barn för sexuell posering ökade mellan 2008 och 2018 från 70 per år till 876 per år. En stor del av ökningen utgörs av nätbaserade sexuella övergrepp. De som utsätts mår generellt sett lika dåligt, eller till och med sämre, än barn som upplever övergrepp »offline«. Det säger Malin Joleby, forskare i rättspsykologi och utvecklingspsykologi vid Göteborgs universitet. Hon är nu mitt i sitt avhandlingsarbete om psykologiska konsekvenser hos barn som utsatts för nätbaserade sexuella övergrepp.

– Forskning visar att barnen kan drabbas av ångest, ätstörningar, sömnbesvär, depressioner och självhat, och de rapporterar höga nivåer av PTSD, säger Malin Joleby.

Vid nätbaserade övergrepp har offret själv tvingats ta en aktiv roll, ibland efter hot från den offret kommunicerar med. Och hoten tar sig allt mer direkta former.

– Visst finns det grooming även på nätet, men fler och fler förövare går förbi den processen och riktar sig i stället omgående in på mycket grova hot. Det kan handla om hot om att mörda flickans mamma och liknande. Vi vuxna kan tycka att sådana hot inte behöver tas på allvar, att de bara är konstiga, men för ett barn i kanske sjuårsåldern upplevs sådana hot verkliga, säger Malin Joleby.

Hon har som en del i sitt avhandlingsarbete analyserat alla svenska domar från 2017 där brottsrubriceringen varit »utnyttjande av barn för sexuell posering«, det lagrum nätbaserade sexuella övergrepp

mot barn ofta ryms inom. Totalt 50 domar. Medelåldern bland gärningsmännen var 34 år.

– Dömda gärningsmän uppger själva att strategin med direkta grova hot fungerar. Den verkar dessutom öka och man kan fråga sig om de blir inspirerade av varandra, om de kanske kommunicerar med varandra på olika forum?

För offret, som med hot tvingas vara aktiv, blir känslan av skuld och skam mer uttalad än annars. Vissa uttrycker en oro för att de själva gjort något olagligt eftersom de varit en aktiv part. Andra har själva tagit initiativet som en naturlig del av det egna sexuella utforskandet, i tron att motparten var en jämnårig.

Som en del av sitt avhandlingsarbete intervjuar Malin Joleby nu unga kvinnor och män som tidigare erfarit nätbaserade övergrepp.

MALIN JOLEBY

– Jag har träffat kvinnor som fortfarande lider psykiskt av det, trots att det gått många år sedan händelsen. Det finns en rad faktorer som kan påverka sådant, som den enskildes sårbarhet eller om övergreppen filmades och spreds vidare på nätet, säger hon.

Malin Joleby anser att psykologer och psykoterapeuter alltför sällan tar upp frågan om erfarenheter av nätbaserade sexuella övergrepp med sina klienter.

– Våga fråga och var beredd att lyssna på barnets berättelse, säger Malin Joleby. ●

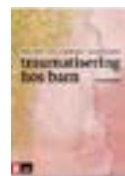
Boktips!

Barn, unga och trauma – att uppmärksamma, förstå och hjälpa

KJERSTIN ALMQVIST, ANNA NORLÉN, BJÖRN TINGSBERG
NATUR & KULTUR, 2019

Tre av landets mest erfarna kliniker och forskare inom området barn, unga och trauma beskriver reaktionsmönster och symtombilder hos barn som upplevt någon form av trauma. Det handlar inte bara om att själva blivit utsatta för våld eller sexuella övergrepp, även trauman till följd av att bevittnat våld, förlorat en närstående eller upplevt ett organiserat våld i sina hemländer behandlas. Författarna redogör även för olika insatser och behandlingsmetoder som har stöd i forskning.

Traumatisering hos barn – en handbok

SOFIA BIDÖ, MOA MANNHEIMER, POA SAMUELBERG, NATUR & KULTUR, 2018

En handbok i tre delar som ger kunskap om och verktyg för att upptäcka, bedöma och behandla traumatisering hos barn och deras familjer. Den första delen ger en teoretisk grund, del två handlar om stöd och behandling och del tre om särskilda utmaningar och fördjupade perspektiv. Boken innehåller rikliga exempel på fall, och dialoger konkretiserar och levandegör innehållet för att läsaren ska förstå komplexiteten i ämnet.

Framtidsplaner

VÅRA VERKSAMHETER EXPANDERAR NU PLANERAR VI FÖR HÖSTEN 2020

Idag erbjuder vi medicinsk och psykologisk kompetens till barn och familjer vid två av Stockholms mest omfattande Barn- och ungdomsmedicinska mottagningar:

MEDBORGARPLATSEN

ALVA Barn- och ungdomsmedicinska mottagning, ALVA Barnavårdscentral och ALVA Psykologi. Under året har vi byggt en ny lokal för ALVA Psykologi och har ökat antalet psykologtjänster betydligt.

SABBATSBERGS SJUKHUS

ALVA Barn- och ungdomsmedicinsk mottagning och ALVA Psykologi. Fram till årsskiftet sköter vännerna i Inside team våra ADHD-utredningar, som därefter övergår i vår egen regi.

HÖSTEN 2020

- Intill Nya Karolinska Sjukhuset (NKS) öppnar ALVA Barn- och ungdomsmedicinska mottagning och ALVA Psykologi verksamheter i nybyggda lokaler,
- I Sickla Läkarhus öppnar vi en Barn- och ungdomsmedicinsk mottagning i ett nybyggt läkarhus vid hållplats för Salt-sjöbanan och Tvärbanan (T-bana 2025).

ALVA Psykologi är en självständig psykolgledd enhet med **Liv Lagerholm** som chef. Vi utreder ADHD hos barn och unga samt erbjuder bedömning, behandling, grupper och behandling inom Första linjen. Vi har ett mycket nära samarbete med våra Barn- och ungdomsmedicinska mottagningar och Barnavårdscentral. Inom den neuropsykiatriska delen arbetar också fem särskilt intresserade barnläkare och två barnpsykiatriker.

Efter årsskiftet kommer vi att utannonsera nya tjänster till hösten 2020.

Besök vår hemsida **ALVAPSYKOLOGI.SE**

PSYKOLOGI

Klimatfrågan i fokus vid europeisk psykologikongress

Psykologi – att skapa en gemensam framtid. Så löd temat för den 16:e europeiska psykologikongressen ECP (European Congress of Psychology) i Moskva. Men miljöpsykologerna i Ryssland tycker att de jobbar i motvind.

Text och bild: Peter Örn

Bland de 160 symposierna återkom rubriker om miljöfrågor och klimatförändringar, och bland deltagarna fanns en övertygelse att psykologin verkligen kan spela en viktig roll. Men också frågetecken hur. Under en av paneldebatterna riktades kritiska frågor från auditoriet om rimligheten i att forskare flyger jorden runt och håller klimatdebatter utan att egentligen åstadkomma något konkret.

En som föregrep den kritiken var den brittiske forskaren Stuart Capsick vid Cardiff University. Hans krav, som beviljades, var att delta på sitt symposium via Skype från sitt arbetsrum.

I Ryssland arbetar dock miljöpsykologin i motvind, ansåg Elena Sautkina, forskare i miljöpsykologi och verksam

»Det är dock svårt för enskilda företag att jobba miljömedvetet eftersom staten ofta motarbetar sådant.«

ELENA SAUTKINA

vid National Research University Higher School of Economics i Moskva. Hon var moderator för ett av symposierna.

– Miljöpsykologi blev en disciplin på 1980-talet under dåvarande Sovjetunionen, men då handlade det mest om arkitektur och hur psykologin kan bidra på det fältet. Andra stora utmaningar, inte minst sociala, har lett till ett minskat intresse för miljöpsykologi, säger hon.

Men avfallsproblemen och allt fler skogsbränder, stora översvämningar etc., har inneburit att miljö- och klimatpsykologin åter börjar locka psykologer.

– **Det är dock svårt** för enskilda företag att jobba miljömedvetet eftersom staten ofta motarbetar sådant. Staten har en historia av att vilja kontrollera allt och så länge miljöarbetet saknar tydliga regelverk är det svårt att utöva sådan kontroll, säger Elena Sautkina. ●

ECP hålls vartannat år. Nästa gång, år 2021, hålls kongressen i Ljubljana i Slovenien.

Arrangör för kongressen är den europeiska psykologorganisationen EFPA och enligt Russian Psychological Society, som organiserade årets kongress, hade drygt 3 000 deltagare från 83 länder anmält sig.

▲ Shuvalov Building strax utanför city fylldes av psykologer och psykologiforskare från hela världen. Här hölls samtliga symposier och debatter.

◀ Utlåningsutrustning för översättning vid symposierna fyllde flera långbord. Men för den som inte behärskade ryska var det svårt att få en begriplig hjälp hur den fungerade (åtminstone då undertecknad kollade). Men ett härligt bemötande vägde upp.

83

länder var representerade med sammanlagt över 3 000 besökare vid den tre dagar långa psykologikongressen i Moskva.

◀ Att gå i land med lögn under ett polisförhör är betydligt svårare än att bli trodd då man talar sanning, förklarade Aldert Vrij, professor i tillämpad socialpsykologi vid University of Portsmouth.
- En lögnare måste tänka på en rad saker och verkligen behärska multitasking; både hur

han eller hon uppför sig och berättar. Genom att krångla till förhöret med oväntade frågor gör man det ännu svårare för lögnaren. Vi behöver utbilda människor som i sin tur kan utbilda bättre förhållare. Men forskare har som regel varken ork eller tid att bidra till det, säger Aldert Vrij.

▲ Psykologiforskaren Stuart Capsick vid Cardiff University i Storbritannien lever som han lär och vägrade ta flyget för att föreläsa på ett klimatsymposium i Moskva. Det fick bli Skype i stället.

- Det finns en tydlig koppling mellan generella värderingar i livet och en klimatmedveten livsstil, oavsett utbildningsnivå, sa Stuart Capsick.

▲ Lämna din komfortzon i arbetsrummet och koppla forskningen till konkreta interventioner ute i samhället. Det säger Margarida Gaspar de Matos, psykologiprofessor vid Lissabon universitet i Portugal, som leder flera EU-projekt och statliga portugisiska preventionsprojekt som bland annat riktar sig till barn och ungdomar.

- Redan då jag för länge sedan utbildade mig till psykolog bestämde jag att jag vill ut i samhället, ut på gatorna där människor lever, för att arbeta, säger hon.

▲ Forskning med hjärn-avbildning kan bidra till ett nytt sätt att se på vad suicid handlar om. Det tror den franske forskaren Fabrice Jollant, som med kognitiv neurovetenskap vill hitta en länk mellan psykologi och biologi inom suicidforskningen.

- Vi har bland annat studerat social perception, som är en faktor

med tydlig koppling till psykisk ohälsa. Vi ser tydliga skillnader i två regioner i hjärnan som har koppling till social kognition mellan personer som har genomfört självmordsförsök och en kontrollgrupp. Jag hoppas att det vi i dag gör på laboratoriet med hjärn-avbildning kan bli en hjälp i kliniken framöver.

»Jag lastar inte enbart konsulterna för att det är svajigt. Det handlar också om att många organisationer är ute efter en quickfix.«

Text: Anna Wahlgren Bild: Fond & Fond

Annika Lantz Friedrich brukar inte klaga över hög arbetsbelastning, men den senaste tiden har varit tung.

– Jag är ännu i efterdyningar av en svår privat period. Mina föräldrar har gått bort och vi har förlorat en katt. Jag har inte haft mer energi än för basic överlevnad. Det har gjort att jag är ett halvår försenad med den bok som jag skriver tillsammans med ett par kollegor. Jag har arbetat oerhört intensivt ett tag. Nu är det 70-timmarsveckor som gäller.

Visst, det är frivilligt, konstaterar hon. I samma andetag säger hon att hon är krävande.

– Studenterna skulle beskriva mig så. Krävande. I kursutvärderingarna står det ofta att det är »för mycket« på mina kurser. Och jag är krävande, vad gäller andras

prestationer, men också mot mig själv. Jag har svårt med slarv.

Säger hon med eftertryck. Arbets- och organisationspsykologin, hennes egen disciplin, är ett av områdena som hon kritiserar.

– Det är ingen hemlighet att jag tycker att mycket som görs inom AO-området är skruvt. Jag skulle ju inte gå ju till en tandläkare som säger att den jobbar efter »ett helhetsperspektiv«. Jag går till en tandläkare som är up to date med hur man bäst lagar tänder.

Jag konstaterar att Annika Lantz Friedrich är relativt svår googlad. Hon har ju en känd namn – programledaren och radioprofilen.

– Vi har haft några roliga förvecklingar. Vid ett tillfälle skulle jag hålla en öppen föreläsning vid Mälardalens högskola. Till sådana tillställningar brukar det komma

ANNIKA LANTZ FRIEDRICH

ÅLDER: 64 år.

BOR: I Stocksund norr om Stockholm.

FAMILJ: Maken Peter, hans två vuxna barn, två barnbarn samt katten Kezo.

GÖR: Professor i arbets- och organisationspsykologi vid Stockholms universitet, psykolog och psykoterapeut. Författare till ett tiotal böcker. Arbetar som konsult i begränsad omfattning.

AKTUELL: Färdigställer en bok om de vanligaste problemen med teamarbete. Utkommer i höst på förlaget Studentlitteratur.

ett par intresserade pensionärer samt några uteliggare som inte har någonstans att ta vägen. Men den här gången var det knökfullt i salen. Jag fattade ingenting. När jag gick fram till podiet för att dra igång hörde jag en kvinna på främre raden besviken utbrista: »Nej, men är det hon?«.

Duon Annika Lantz har aldrig träffats. Psykologen Annika Lantz har dock föreslagit att de ska skriva en bok ihop: »Annika Lantz i kvadrat«. Men än så länge har det inte blivit något.

Inom psykologkretsar är Annika Lantz Friedrich förstås inget okänt namn. Hon är professor i arbets- och organisationspsykologi som vid sidan av den akademiska karriären har haft en fot i praktisk konsultarbete. Dessutom har hon skrivit ett tiotal böcker, bland

**TOPP TRE
LÄRDOMAR
OM AO-
PSYKOLOGIN
ENLIGT
ANNIKA LANTZ
FRIEDRICH**

1) Om AO-psykologin ska bidra till förändring, vilket jag menar att AO-psykologin inte gör i tillräcklig utsträckning, så måste vi bli bättre på första mekanismerna bakom att interventioner omsätts, efterlevs och får avsedd verkan – men också varför de inte gör det.

2) Vi behöver bli bättre på att nå ut med våra kunskaper. I femtio år har vi vetat orsakerna till många av problemen på arbetsplatserna. Vi vet att människor behöver autonomi, komma till sin rätt, eget inflytande, gott ledarskap... Ändå ser det ut som det gör på arbetsplatserna.

3) Vi måste ha perspektivet hälsa och välbefinnande för de anställda parallellt med lönsamhetsperspektivet och belysa viktiga problem utifrån en sådan integrerad referensram. Ibland har jag uppfattat det som att AO som forskningsområde uteslutas och har medarbetarperspektivet. Med ett par andra glasögon ser man helt andra saker.

annat en om intervjumetodik. Jag föreslår att Annika ska recensera min intervju när vi är färdiga och det går hon med på.

Vi ses på Annika Lantz Friedrichs arbetsplats, Stockholms universitet. Psykologiska institutionen är vackert belägen vid Brunnsviken – en lagom lång paddeltur från Annikas hus i Stocksund. Det händer att hon tar kajaken till jobbet. Just nu är det extra mycket kajakträning då hon och maken förbereder sig inför en äventyrsresa i kanadensiska Arktis.

På Annikas hemsida finns en bild på henne iklädd överlevnadsdräkt. Bilden är tagen under en kajakresa på Svalbard. Bildtexten lyder: »Ultimate kajaking and teamwork experience at Svalbard 2017«. Det är ironiskt menat förstås. Övningar i teambuilding som ett roligt event avfärdar Annika kort och gott som »trams«.

– Ja, vi vet ju att de inte har någon som helst effekt.

Alla interventioner, inklusive teambuilding, ska vara systematiska och handla om jobbet, understryker Annika. Boken hon skriver på handlar om just det – teamarbete. Vilka är de tio vanligaste problemen med teamarbete och vad säger forskningen om lösningarna på de specifika problemen? Bakgrunden till boken är Annikas stora mission för att psykologer ska ha en tydligare vetenskaplig koppling när de jobbar som konsulter på arbetsplatser och inom organisationer.

– Jag lastar inte enbart konsulterna för att det är svajigt. Det handlar inte bara om deras bristande kunskaper eller bristande professionalitet. Det handlar också om att många organisationer är ute efter en quickfix. Uppdragsgivarna som köper konsulttjänster har dessutom dålig beställarkompetens. De kan ofta inte skriva en kravspecifikation. Med boken

hoppas jag både bidra till att öka beställarkompetensen och att öka professionaliteten inom kåren.

Alltför många konsultbyråer sitter med färdiga lösningar på lagerhyllan, menar Annika Lantz Friedrich. Hon tycker att psykologer ska jobba precis tvärtom. Grunden måste vara systematisk problemlösning. Vilken är den teoretiska bakgrunden till de problem som har identifierats?

– Jag menar att vi psykologer ska ställa lika höga krav på oss själva och vår professionalism när vi arbetar på en arbetsplats eller i en organisation som när vi jobbar med en patient. Om du var min patient skulle ju inte jag säga: »Jaha, där är du, och jag är väldigt duktig på spindelträning. Så nu kör vi spindelträning, trots att du inte har spindelfobi.« Men så kan det gå till när det gäller organisationer.

Ett problem för psykologer är att utbildningarna länge har varit för slappa, menar hon.

– Psykologer med lång utbildning borde ju vara fullmatade med kunskaper inom olika områden. Men kraven på utbildningarna har varit för låga. Det blir inte tillräckligt motiverande och stimulerande för studenterna. Målet måste ju vara att varje student ska lyftas långt högre än vad den trodde var möjligt. Bara när man får en uppgift som är så svår att man först inte tror att man kan lösa den så ökar man tilltron till den egna förmågan. Det visar ju urgammal socialpsykologisk forskning.

Annika Lantz Friedrich beskriver sig alltså som en typisk duktig flicka. Efter gymnasiet jobbade hon som au pair i USA, en resa som skulle komma att få konsekvenser för hennes yrkesval. Hon hamnade

Annika Friedrich Lantz utbildade sig till psykolog vid Stockholms Universitet på tidigt 1980-tal och arbetade därefter som klinisk psykolog och psykoterapeut. Hon disputerade 1989 på en avhandling om barnomsorgens organisation och har sedan dess forskat, undervisat och arbetat som konsult inom organisationsområdet.

»Vi psykologer ska ställa lika höga krav på vår professionalism när vi är i en organisation som när vi jobbar med en patient.«

i en familj där kvinnan var psykoterapeut och mannen psykiater.

– Jag hade tänkt bli tandläkare, veterinär eller läkare, utifrån idén att är man en duktig flicka så ska man välja en utbildning där det är svårt att komma in. Det är ju så dumt att det inte är sant, men så resonerade jag. Året i USA satte dock spår, och när jag kom tillbaka till Sverige sökte jag till psykologlinjen.

För en vetenskapligt orienterad person...

– ... så var psykologprogrammet kasst. På den tiden höll utbildningen alldeles för låg nivå. När jag började trodde jag att det var heltidsstudier. Men jag upptäckte genast att det här kunde man göra med vänster hand. Vissa lärare hade inte ens en vetenskaplig hemvist. Det var mycket som var hemskt.

Men Annika fullföljde utbildningen och efter examen började

hon »som alla andra« att jobba som klinisk psykolog och psykoterapeut.

– Jag tyckte att det var jättekul att jobba med patienter så länge personen hade ett problem som gick att behandla och inte handlade om att det är svårt att vara människa. Jag tvivlar inte på att människor har existentiella problem, men livet är inte lätt. Jag tycker att det är bättre att förlika sig med att livet inte blev som man hade tänkt sig – för det blir det ju inte för någon. Det är inte ett psykologiskt problem, utan ingår i livsvillkoren så att säga. Jag vet att folk reagerar när jag säger så, men jag tycker att det är mer givande att arbeta med folk som har rejäla problem.

Det var när hon jobbade inom PBU, psykisk barn- och ungdomsvård, som hon fick upp ögonen för hur en del arbetsplatser fungerar.

– En enormt ineffektiv arbetsplats. Vi hade lite tid till patienterna, vi satt i möten och åkte på konferenser. Vi stängde ner hela PBU för att sitta och skriva journaler. Det var en riktig soppa och jag började intressera mig för hur arbetets organisation påverkar kvaliteten i arbetet. Hur kan det komma sig att när det handlar om andras pengar, det vill säga skattepengar, så är det okej att jobba på det här viset? Att inte behöva åstadkomma några större resultat?

Hon återvände till universitetet och skrev enligt egen utsago ihop en »urdålig avhandling«.

– Det tyckte jag inte då, men hade någon av mina studenter skrivit den i dag hade jag tänkt: »Vad är det här för skit?« och försökt handla.

Efter det har hon gjort »lite bättre saker«, medger hon. Men hon producerar sällan något för sakens skull.

– Jag är dålig på att skriva ansök-

Annika Lantz Friedrich ligger i hårdträning inför en äventyrsresa i kanadensiska Arktis. Annars nöjer hon sig med att ta kajaken till jobbet.

ningar och be om forskningsanslag. Kanske beror det till någon del på att jag provoceras av att behöva anpassa innehållet efter det som är politiskt korrekt eller efter det gängse perspektivet. Inom AO-området just nu så är perspektivet att allt är så besvärligt. Allt är jobbigt och folk är stressade. Men jag tycker att vi har det rätt bra på våra arbetsplatser.

Hon är mer intresserad av hur man kan utforma och organisera arbetet så att det gagnar både medarbetarnas utveckling och verksamhetens produktivitet och kvalitet.

– Jag tror inte att det grundläggande problemet på arbetsplatserna är att folk har för mycket att göra. Om du sätter dig ner och skriver upp vad du har gjort under en timme så har de flesta av oss jobbat färre minuter än vad vi inbillar oss.

Att medarbetarna lär sig något,

»Jag är en *bullshit detector*, det blir man inte poppis av.«

att de utvecklas och känner till-fredsställelse är viktigare för arbets-tillfredsställelsen. Många stressas av att ha för mycket att göra och se för litet resultat, menar hon.

– Det handlar inte alltid om att saker måste bli lättare och att folk ska jobba mindre. Tvärtom – ofta behöver arbetsrollen bli mer komplex för att den ska vara stimulerande. Sådant här roar mig, men det får jag inga forskningspengar för.

Provocerar du?

– Ja, det gör jag kanske. Vissa studenter blir provocerade av mig. Jag är rak. Jag ger oerhört mycket återkoppling på det studenterna skriver. Jag menar att det är en god sak att få återkoppling. Men det uppfattas av en del studenter som bara en lång lista på krav. Jag är dessutom en *bullshit detector*, och det blir man heller inte poppis av.

Annika Lantz Friedrich har ett starkt intresse för undervisnings-uppdraget och har tillsammans med kollegorna ansvarat för att utveckla AO-undervisningens kvalitet.

– Förr var ju utbildningen så erbarmligt dålig. Studenterna lärde sig väldigt lite och kopplingen till forskningen var dålig. Och med dålig utbildning så har man låga kunskaper när man börjar jobba. Min mission har varit att stärka AO inom psykologprogrammet.

AO-området har alltid varit underordnat det kliniska, men det är på väg att ändras nu, enligt Annika.

– Här på Stockholms universitet börjar vi få större acceptans för AO. Psykologi är mer än psykoterapi, och det börjar folk förstå. Jag menar att psykologerna som går ut på

Stockholms universitet har större kunskaper än många av dem som går specialistutbildningarna.

Om ett år går Annika i pension.

Planen är att fortsätta arbeta 40 procent på universitetet och därtöver ta konsultuppdrag. Eller varför inte starta en kattuppfödning, funderar hon. Katterna har en speciell plats i Annikas hjärta. Hennes röst bryts.

– Sedan två år är vår katt försvunnen. Det har varit en svår tid. Vi har gjort allt – anlitat professionella spårhundar, efterlyst i radio och tidningar, satt upp lappar... För mig är det som att förlora en bebis. Så funkar jag med djur. Om jag ska gå hem till någon som har fått ett barn, men också har en katt eller hund, så måste jag anstränga mig för att titta lite på barnet innan jag börjar gulla med djuret.

Hon torkar tårarna i gardinen – som har mönstret av katter.

– Jag har universitetets snyggaste och dyraste gardiner. Men det var en fight med administrationen att få sätta upp dem.

Min intervjuteknik då? Föga förvånande lindar inte Annika in feedbacken, utan går rakt på sak.

– Visst, vi har haft det trevligt, men jag ska ge dig ett tips: du behöver inte bekräfta det jag precis har sagt genom uppmuntrande kommentarer eller att berätta något om din egen moster. Dels stjäl det värdefull tid från intervjun, dels riskerar du att leda intervjun i en oönskad riktning. En mer tillgämsinställd person skulle kunna börja anpassa sina svar efter dina inspel. Det är bättre att inte värdera det den intervjuade säger. ●

Tillåtande hållning minskar trovärdigheten

Fråga: Du säger i förra numret av Psykologtidningen att Etikrådet lutar åt att Psykologförbundet ska kunna anmäla psykologer till IVO. När jag har hört dig prata om yrkesetik och Etikrådets arbete tidigare har du tryckt på vikten av att inte döma kollegor och att rådets uppdrag, även i klagomålsärenden, handlar om att stötta psykologer i utmanande situationer och att bidra till en yrkesetisk reflektion. Hur går det ihop med att du nu säger att förbundet bör kunna anmäla sina egna medlemmar till IVO?

Ja du, vid en första anblick kan detta tyckas motsägelsefullt, men jag ser det som en sammanhängande linje. Du har uppfattat helt rätt att Etikrådets huvudsakliga uppdrag är att bidra till och främja en yrkesetisk reflektion i kåren och hos enskilda psykologer, dels genom undervisning och rådgivning, dels via handläggningen av klagomål på psykologer. Det innebär att vi avslutar ett klagomålsärende när vi bedömer att den anmälda psykologen har tagit ansvar för sin del i den situation som beskrivs av klienten genom att reflektera i samtal med en av rådets ledamöter, och fundera över eventuella förändringar som kan behöva göras i psykologens praktik, mottagningens rutiner etc. Detta gäller även när de överträdelser som beskrivs i anmälan är av allvarligt slag och när

avstegen från våra gemensamma yrkesetiska principer är stora. Anledningen till att det svenska Psykologförbundet har valt denna hållning är ett underliggande antagande att detta borde gagna såväl professionen som dess användare bäst, då ett tillåtande samtalsklimat om kniviga utmaningar, tillkortakommanden och (tillfälligt eller mer utbrett) bristande omdöme ger bättre förutsättningar för förändring än ensidig kritik och straff. Etikrådets erfarenhet är att det i en absolut majoritet av de telefonsamtal vi har haft med anmälda psykologer också sker den sortens reflektion och ansvarstagande av psykologen.

DEN TYP AV ärenden som jag tänker på i intervjun, handlar om situationer där det saknas tecken på att en sådan själv-rannsakan skett, eller kommer att ske, hos psykologen, i kombination med att psykologen uppges ha utsatt patienter för mycket allvarliga gränsöverträdelser och grovt utnyttjande av sin maktposition. Här borde då andra instanser träda in – arbetsgivarerna har ett stort ansvar, liksom IVO som tillsynsmyndighet, och även polis- och rättsväsende i de fall det handlar om eventuella brott. Dock verkar det som att dessa händelser inte alltid blir

kända eller hanteras ordentligt någonstans, och då behöver vi fundera över hur vårt fack- och professionsförbund kan bidra till att förbättra patientsäkerheten och samtidigt värna om psykologprofessionens trovärdighet och tryggheten för förbundets medlemmar. Jag kan även se en risk att förbundets och etikrådets tillåtande hållning till yrkesetiska överträdelser minskar i trovärdighet när de mer formella ansvarsstrukturerna inte lyckas synliggöra och ta tag i att patienter utnyttjas av legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal.

SAMTALET OM HUR förbundet bäst bidrar i dessa processer kommer att fortgå och vi tar gärna emot synpunkter från medlemmar! ●

KRISTINA TAYLOR,
ORDFÖRANDE I ETIKRÅDET

HAR DU EN FRÅGA TILL ETIKRÅDET?

Mejla: etikfragan@psykologforbundet.se

Eller skriv till:

**Etikrådet, Sveriges Psykologförbund
Box 3287, 103 65 Stockholm**

Du får alltid svar på din fråga. Ofta lämpar sig etiska frågeställningar bättre att samtala om, och då får du förslag på en telefontid. Om din fråga berör ett särskilt aktuellt tema publiceras svaret på denna sida.

Könsbekräftande vård har debatterats flitigt i media. Debatten påverkas i stor utsträckning av normer och psykologer måste bli bättre på att granska vad som är baserat på fakta och vad som är en normativ förståelse av kön och identitet. För denna grupp är evidensbase-rad praktik särskilt viktig, skriver PTP-psykologen och universitetslektorn Matilda Wurm i en forskningsöversikt om unga med könsdysfori.

Utlösande för medie-debatten om könsbekräftande vård för unga var en debattartikel i Svenska Dagbladet den 13 mars som följdes av ett avsnitt av Uppdrag Granskning. Vi psykologer värnar som yrkeskår om en evidensbaserad praktik och har ambitionen att vårt arbete ska vara anpassat till våra patienters individuella behov^[1]. Detta är speciellt viktigt när det rör sig om grupper i utsatta situationer.

Debattartikelns författare har hög status och verkar trovärdig. Artikelnen använder begreppet »könsstympling« i stället för könsbekräftande vård och pratar om att det genomförs experiment på barn. Språk har självklart betydelse och vi vet att det är effektivt att väcka känslor och att utmåla en gemensam fiende, i det här fallet »vårdinstanser som könsstymplar barn«. Förhoppningsvis är vi som yrkeskår lite extra uppmärksamma på dessa och liknande knep och glömmer inte att en debattartikel utgör författarnas egna åsikter.

Flera påståenden i debattartikelnen, bland annat att det snabbt går att få en diagnos, har dementerats, exempelvis av Skånes utredningsteam för könsdysfori^[2], och RFSL^[3]. Att kritiskt granska informationen som presenteras försvåras av att det saknas forskning, framförallt longitudinella uppföljningsstudier^[4]. Då är det extra viktigt att ta hänsyn till beprövad klinisk erfarenhet och att vara uppmärksam på risken att påverkas av normativa förståelser och egna föreställningar.

Bakgrund

Transpersoner i Sverige upplever som grupp en högre utsatthet än cispersoner, exempelvis i form av fysiskt och psykiskt våld och ifrågasättande^[5,6]. Detta har, tillsammans med en pågående oro för att utsättas och eventuell internaliserad transfobi, benämnts som minoritetsstress^[7]. Den ökade stressen förklarar den förhöjda ohälsa som har uppmätts i gruppen.

I Folkhälsomyndighetens rapport angav exempelvis 5 procent av transungdomarna mellan 15 och 19 år att de någon gång genomfört ett självmordsförsök, jämfört med 1–2 procent av cisungdomar i samma ålder^[5], och 57 procent hade allvarligt övervägt att ta sitt liv senaste året. Rapporten använde sig av riktad rekrytering och bara cirka 80 ungdomar mellan 15 och 19 deltog. Den måste därför tolkas med försiktighet, men är i linje med internationella studier^[8] och studier bland vuxna transpersoner^[9].

Ökning av könsdysfori bland unga

De senaste åren har vi sett en tydlig ökning av antalet barn och unga som söker vård för könsdysfori^[8,10]. Det är dock oklart om det rör sig om en faktisk ökning av könsdysfori. Transpersoners ökade synlighet, ökad tillgång till information och ändrade behandlingsmöjligheter tros förklara varför fler söker vård. Exempelvis ökade ansökningarna om att ändra juridiskt kön betydligt efter 2013 (från 50–70 årligen till 170 år 2013 och 194 år 2014)^[11], vilket har förklarats med att steriliseringskravet togs bort. Sedan 2015 har också icke-binära möjlighet att få behandling, vilket kan tänkas påverka antalet vårdsökande.

Långt ifrån alla söker dock vård. I en representativ befolkningsstudie med 50 157 stockholmare angav exempelvis 2,8 procent att de känner sig som ett annat kön och 0,5 procent att de skulle vilja anpassa sin kropp^[12]. Bland de yngsta deltagarna (22–29) var siffrorna 6,3 procent respektive 1 procent. Med tanke på att 0,04 procent av den svenska befolkningen någon gång har fått diagnosen könsdysfori^[13] finns utrymme för ytterligare ökning av antalet vårdsökande. Detta kräver ökade resurser för transvården och god kompetens inom övrig hälso- och sjukvård.

Utredning och könsbekräftande vård

Utredningen börjar med att en remiss skickas till ett av de sju utredningsteamerna, varav tre accepterar egenremisser. På utredningsteamerna arbetar psykiatriker, psykolog och kurator, och det finns samarbeten med endokrinolog, kirurg och logoped.

Innan puberteten genomförs samtal. Socialstyrelsen rekommenderar att barn ska ges möjlighet att utforska sin könsidentitet och behandlarens uppgift blir att stötta barnet och familjen i detta^[14]. Eventuellt ställs en preliminär diagnos (könsdysfori i DSM-5 respektive könsinkongruens, nu en medicinsk diagnos, i ICD-11). När puberteten kommit igång kan reversibla hormonblockerare sättas in som pausar den fysiska utvecklingen. Dessa tidiga insatser har i holländska studier visat sig ha en positiv inverkan på transungdomars senare hälsa^[15], men fler studier behövs.

Ungdomen genomgår en noggrann utredning, inklusive psykisk hälsa och socialt nätverk. Detta tar oftast flera år och inkluderar en period där ungdomen lever i sitt identifikationskön. Tidigast vid 16 års ålder ges behandlingar som är irreversibla, i form av överkroppskirurgi och könskonträrä hormoner. Hormonbehandlingen följs upp regelbundet. Inte förrän personen är myndig kan underlivsoperationer komma i fråga och enligt lagen, något som Socialstyrelsen nyligen betonade,

MATILDA WURM

»Över lag är antalet personer som ångrar att de bytt juridiskt kön eller fått könsbekräftande vård, litet.«

ska personer under 23 bara få tillstånd av Rättsliga rådet om det finns särskilt ömmande skäl.

Andra behandlingar som kan erbjudas är röstträning, feminiserande ansiktsoperation, hårborttagning och annat. Vilka behandlingar det finns behov av skiljer sig åt och det är långt ifrån alla som vill genomföra en underlivsoperation.

Få ångrar sig

Den stora rädslan när det kommer till könsbekräftande behandlingar för ungdomar är risken för ånger. Ånger kan operationaliseras på olika sätt. Det kan röra sig om en feldiagnostisering och kan då bero på missar under utredningen. Det kan också handla om att personen har ändrat sig, vilket kan bero på en mer flytande könsidentitet. Även oväntade negativa konsekvenser, eller att utfallet inte blev så positivt som förväntat, påverkar.

Irreversibla ingrepp, även medicinskt nödvändiga, medför alltid en risk för ånger. Över lag är antalet personer som ångrar att de bytt juridiskt kön eller fått könsbekräftande vård, litet. En svensk studie rapporterade att bara 0,3 procent (en person) av de som ändrat sitt juridiska kön mellan 2000–2010 ansökte om att byta tillbaka^[16]. Det tyder på att våra utredningar fungerar bra. En longitudinell holländsk studie rapporterar liknande siffror gällande ånger över könskörtel-operationer (0,6 procent för transkvinnor och 0,3 procent för transmän)^[17]. Här rapporteras tre olika anledningar till ånger: »Äkta ånger« (inklusive en person som hoppats bota sin homoseksualitet, vilket snarare tyder på feldiagnostisering), en icke-binär identifikation, och »social ånger«. Att vi i dag har möjlighet att individanpassa behandling till icke-binära erfarenheter är därför positivt. Social ånger kunde vara att det blev en för stor uppoffring att förlora hela sin familj, eller att omgivningens reaktioner blev för svåra att hantera. Detta är av flera skäl väl värt att betona, då det ger en djupare förståelse för hur det kan upplevas att bryta könsnormer. Det har också kliniska implikationer och betonar vikten av att stötta, inkludera och/eller

ORDFÖRKLARINGAR^[22]

CISPERSON: Någon vars könsidentitet överensstämmer med det kön hen tilldelades vid födseln.

Icke-binär: En könsidentifikation utanför tvåkönsnormen.

INTERSEX (DSD): Kroppslig variation bortom den binära modellen.

KÖNSDYSFORI: Obehaget som kan uppstå när könsidentifikationen och/eller könsuttrycket inte följer normativa förväntningar.

MINORITETSSTRESS: Den ökade utsattheten och förhöjda stressnivån som kan upplevas av minoritetsgrupper.

STERILISERINGS-KRAV: Innan 2013 krävdes intyg på att könskörtlarna hade avlägsnats för att få ändra juridiskt kön i Sverige.

TRANSPERSON: Någon som inte identifierar sig som det kön hen tilldelats vid födseln eller att ha könsuttryck som inte följer normativa förväntningar.

hjälpa till att skapa sociala nätverk runt personer med transexfarenhet.

Frågan kan också ses som etisk. Med stor sannolikhet innebär resultat där ingen ångrar sig att en del som hade behövt behandling inte fått den. Med tanke på den höga förekomsten av suicidtankar och suicidförsök bland unga transpersoner behöver vi vara väl medvetna om att det kan ha negativa konsekvenser och bidra till stort lidande att säga nej till en behandling som kan förbättra hälsan och livskvaliteten^[15,18].

Autism och könsdysfori

Forskare och kliniker är överens om att det verkar finnas överlapp mellan könsdysfori och autismspektrumdiagnoser^[19]. Även här saknas forskning, men det finns klinisk erfarenhet som har sammanfattats i preliminära rekommendationer^[20]. Rekommendationerna lyfter vikten av samarbete om utredaren inte själv har kunskap om båda diagnoserna. Komorbiditet ökar komplexiteten och kan medföra att utredningen tar längre tid och behöver ta hänsyn till hur de två diagnosområden påverkar varandra hos den specifika individen. Det kan också leda till att könsdysfori presenteras annorlunda än hos neurotypiska ungdomar.

Personer med autismspektrumdiagnoser bör dock inte uteslutas från att utredas för könsdysfori eller från att få könsbekräftande vård. Rekommendationerna nämner också att det kan ta längre tid för personer med autismspektrumdiagnoser att formulera och förstå sin könsidentitet, vilket kan göra att de presenteras senare till kliniken än deras neurotypiska jämnåriga.

Rapid Onset Gender Dysphoria

I debattartikeln används begreppet »Rapid Onset Gender Dysphoria« (ROGD), vilket är ett omdiskuterat begrepp som inte förekommer i någon diagnosmanual. I debattartikeln refereras till en studie vars metod och kraftigt har kritiserats, bland

annat av WPATH (World Professional Association for Transgender Health). Bara 2 procent av föräldrarna i studien tror på att deras barn har ett annat kön än det de tilldelades vid födseln, vilket kan bero på att tre av de fyra nätbaserade sidorna som användes vid rekrytering är uttalat trans-negativa. Detta ledde till att studien genomgick en ytterligare expertgranskning och att en ny, korrigerad, version av artikeln har publicerats^[21].

Uppdrag granskning (UG) planerar ett ytterligare reportage om social smitta bland transpersoner, alltså att ungdomar påverkar varandra så att fler »blir trans«. Detta påminner starkt om risken för »homosmitta« som propagerades för, för några decennier sedan. Det är viktigt att transvården, som all annan vård, granskas kritiskt och förbättras. Men UG:s planer är oroande med tanke på den tidigare ensidiga rapporteringen som saknade berättelser av ungdomar som mått bra av sin behandling.

Normer påverkar debatten

Vi behöver som yrkeskår bli bättre på att granska om reaktioner är baserade på fakta eller på en normativ förståelse av kön och identitet. Att normer påverkar debatten kan tydliggöras med att det tas andra beslut i andra populationer. På spädbarn med intersex-variationer genomförs exempelvis fortfarande normaliserande icke-reversibla underlivsoperationer som ska förhindra att barnet avviker utseendemässigt från sina kamrater. Även här saknas långtidsuppföljningar, men det argumenteras tvärtom att operationerna är för barnets bästa. Detta trots att vi, baserat på vuxnas erfarenheter, vet att det inte med säkerhet går att könsbestämma spädbarn rätt. Dessutom har ingreppen kritiserats av Förenta Nationerna, Amnesty International och flera intersex-organisationer som rekommenderar att vänta tills barnet själv kan involveras i beslutsprocessen.

Enligt hälso- och sjukvårdslagen ska vi erbjuda vård på lika villkor, med respekt för den enskilda människans värdighet. Det gäller även barn och ungdomar, vilket kommer att aktualiseras ytterligare när barnkonventionen blir lag. Det är viktigt att vi

fortsätter att remittera till utredningsteam och litar på att transvården vet vad de håller på med.

Förhoppningsvis förbättras forskningsläget, så att vi får en bättre förståelse för vilken behandling som fungerar för vem under vilka förutsättningar. Vi kommer dock alltid att behöva hantera osäkerhet och etiska dilemman för att individanpassa och behöver fortsätta att kritiskt granska vetenskapliga studier, media, olika vårdinstanser och, inte minst, oss själva och våra egna förutsättningar och gränser.

Matilda Wurm

Fil.dr, PTP-psykolog, lektor vid Örebro universitet

Referenser

(fullständig referenslista, se Psykologtidningen.se)

5. Folkhälsomyndigheten. (2015). Hälsan och hälsans bestämningsfaktorer för transpersoner En rapport om hälsoläget bland transpersoner i Sverige.
6. Zeluf G, Dhejne C, Orre C, et al. (2018). Targeted victimization and suicidality among trans people: a web-based survey. *LGBT health*, 5(3), 180-190.
7. Meyer I H. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay, and bisexual populations: conceptual issues and research evidence. *Psychological bulletin*, 129(5), 674.
8. Leibowitz S & de Vries A L. (2016). Gender dysphoria in adolescence. *International Review of Psychiatry*, 28(1), 21-35.
11. Socialstyrelsen. (2015b). God vård av vuxna med könsdysfori: Nationellt kunskapsstöd (2015:4:7).
12. Åhs J W, Dhejne C, Magnusson C, et al. (2018). Proportion of adults in the general population of Stockholm County who want gender-affirming medical treatment. *PloS one*, 13(10), e0204606.
14. Socialstyrelsen. (2015a). God vård av barn och ungdomar med könsdysfori: Nationellt kunskapsstöd (2015:4:6). Stockholm: Socialstyrelsen.
15. De Vries A L, McGuire J K, Steensma T D, et al. (2014). Young adult psychological outcome after puberty suppression and gender reassignment. *Pediatrics*, 134(4), 696-704.
20. Strang J F, Meagher H, Kenworthy L, et al. (2018). Initial clinical guidelines for co-occurring autism spectrum disorder and gender dysphoria or incongruence in adolescents. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 47(1), 105-115.
22. Lundberg T, Malmquist A & Wurm M. (red.) (2017). HBTQ+ Psykologiska perspektiv och bemötande. Stockholm: Natur & Kultur.

»Det är viktigt att vi fortsätter att remittera till utredningsteam och litar på att transvården vet vad den håller på med.«

»Ängslan styrs till viss del av hur sårbar en människa känner sig i förhållande till björnen.«

KÖN PÅVERKAR MINNET

> Det episodiska minnet är något bättre hos kvinnor jämfört med hos män, visar forskare vid Karolinska Institutet i en metaanalys som omfattar 617 studier genomförda mellan 1973 och 2013. Analysen inkluderar totalt över 1,2 miljoner deltagare.

Resultaten visar på en liten övergripande kvinnlig fördel i episodiskt minne, men det varierar beroende på vilket material som ska komma ihåg. Kvinnor hade fördel när verbala förmågor kunde användas för att minnas, medan män hade fördel vid uppgifter som bygger mer på rumslig bearbetning.

Generellt presterar kvinnor bättre när det handlar om att minnas verbal information, konkreta bilder och att komma ihåg på vilken plats något har varit. Män minns bättre abstrakta bilder och hur man hittar från en plats till en annan. Dessutom finns det en kvinnlig fördel vad gäller att komma ihåg ansikten och för sensoriska minnen som dofter.

Enligt forskarna väcker studiens resultat nya frågor om vilka effekter kognitiva könsskillnader kan ha i livet, även om de noterade skillnaderna är små.

Studien *What did you do yesterday? A meta-analysis of sex differences in episodic memory* är publicerad online i tidskriften *Psychological Bulletin*.

SKOGSVANDRING MOT BJÖNRÄDSLÅ

> Vandring i björnterräng kan minska rädslan för björn betydligt. Det visar Maria Johansson, professor i miljöpsykologi vid Lunds universitet, i sin forskning. Metoden bygger på att under kontrollerade former exponera människor med oro för att möta björn i djurets egen miljö tillsammans med en guide.

Ängslan styrs till viss del av hur sårbar en människa känner sig i förhållande till björnen. Sårbarheten är kopplad till olika komponenter. En handlar om hur farlig man tror att björnen är. En annan berör kunskaper om hur förutsägbar djuret är.

Ytterligare en komponent handlar om hur man själv kan förväntas reagera. Kunskap om det gör att man kan kontrollera situationen utan att drabbas av panik. Även tilltron till förvaltande myndigheter är viktig; att de vill en väl och ser både till djurets och till människans bästa.

Projektet heter *Human Dimensions of Wildlife, Controlled exposure reduces fear of brown bears*.

OHÄLSA BEDÖMS OLIKA

> Att patienter med psykisk ohälsa ibland bedöms olika av läkare och försäkringskassa

kan bero på att den situation som många med psykisk ohälsa befinner sig i ofta är alltför komplex, visar en doktorsavhandling i sociologi vid Uppsala universitet. Den kan inte på ett enkelt sätt placeras in i de kategorier och scheman som primärvården och försäkringskassan använder.

Svårigheterna att göra bedömningar beror också på att centrala begrepp som arbetsförmåga, sjukdom och normalt förekommande arbete inte har definierats tillräckligt tydligt. Utan entydiga definitioner får läkare och handläggare för stort handlingsutrymme när de fattar beslut som rör den enskilde.

Även det sammanhang i vilket läkare och handläggare

BILD: ISTOCKPHOTO

fattar beslut har betydelse. Bristande resurser, yrkesspecifika synsätt på den gruppens mandat och förutsättningar, samt positiva och negativa värderingar om olika patientgrupper, styr i viss mån hur enskilda individer kategoriseras och får del av vård- och stödinsatser.

Avhandlingens titel är *Categorization Work in the Swedish Welfare State: Doctors and social insurance officers on persons with mental ill-health*.

KURS MINSKADE PTSD-SYMTOM

> Uppskattningsvis 50 till 70 procent av ensamkommande flyktningbarn har så svåra PTSD-symtom att de skulle behöva professionell hjälp. Nu visar norska folkhälsoinstitutet att kurser i psykologiska hanteringstekniker kan minska symptom på PTSD hos dessa barn, och hos asylsökande barn som anländer tillsammans med föräldrar.

Den manualbaserade kursen Teaching Recovery Techniques (TRT), en intervention för barn och unga med symtom på PTSD och som bland annat innefattar psykoedukation, avslappningsövningar och andningsövningar, hade effekt på såväl såväl symtomnivåer som upplevd livskvalitet.

Samma positiva effekt sågs dock inte för ensamkommande asylsökande barn. Enligt forskarna kan det bero på svårigheten att ta till sig tekniken på grund av rädslan att inte få stanna i Norge.

Rapporten *Mestring i Mottak og Kommuner. Implementering og evaluering av Teaching Recovery Techniques i asylmottak og bosettingskommuner i Norge* är publicerad av norska folkhälsoinstitutet.

FOTO: PRIVAT

GUSTAF WAXEGÅRD »VÅRDKEDJAN ÄR EN GEMENSAM RESURS«

Bygg in en ökad förståelse i vårdsystemet för hur olika professioner kan samverka för att förbättra vårdkedjan. Det menar psykologen Gustaf Waxegård som nyligen disputerade på en avhandling om vårdkedjor för barn med NU-tillstånd.

Barn med komplexa psykiatriska neuroutvecklingstillstånd, NU-tillstånd, drabbas ofta särskilt hårt av brister i vårdkedjan. En ökande efterfrågan på vård leder till hårda prioriteringar, och när en enhet sätter tuffare gränser för vad som ska utredas skyfflas uppgifter över till andra kanske redan hårt belastade enheter.

Gustaf Waxegård i Växjö har arbetat med barn med NU-tillstånd sedan han fick sin psykologlegitimation år 2002.

– När vi fick vårdgarantin år 2010 blev det ännu tydligare hur tillgängligheten prioriterades på bekostnad av vårdens kvalitet. När det uppstod köer var det ofta noggrannheten i utredningsdelen som ifrågasattes, säger han.

NYLIGEN DISPUTERADE HAN på en avhandling vid Linnéuniversitetet i Växjö om vårdkedjan för barn med NU-tillstånd. Trots att vårdkedjor ofta är ett debatterat område saknas det i stor utsträckning forskning om hur de bäst integreras och utvecklas, och därför även vetenskapliga teorier att utgå ifrån.

– Jag har använt observationer, intervjuer både enskilt och i grupp, fokusgrupper, tillgänglig statistik och den vetenskapliga litteraturen, för att bygga en teori. Det kan tyckas märkligt att det saknas bra vetenskapliga teorier kring utvecklingsarbete av NU-vårdkedjor. Men komplexa styrsystem, regler och normer på alla nivåer, gör området svårt att beforska, säger Gustaf Waxegård.

I avhandlingen visar han att det finns

en konkurrens gällande vilka metoder, strategier och vårdstrukturer vårdgivare använder, och att vårdkedjor vid NU-tillstånd kännetecknas av »sociala dilemman«.

– Det som är rationellt för en enskild klinik, ledningsgrupp eller team är inte alltid det som är rationellt för vårdkedjan. När tidens blir allt mer begränsad håller alla hårdare i sina egna specifika sakfrågor, situationen skapar lätt tillitskriser mellan professionella och vårdkedjan som helhet riskerar att rasera. I slutändan drabbas patienten, säger Gustaf Waxegård.

Lösningen som han föreslår grundar sig i nobelpristagaren Elinor Ostroms teorier om hållbara samarbeten mellan olika aktörer för att ta hand om en gemensamt förvaltat resurs.

– Hon utgår från allmänningssidén, en äng som inte ägs av någon men som används av många. Den har ett begränsat utrymme och har inte plats för alla, därför måste det ändå finnas vissa regler som främst skapas och implementeras av användarna själva. NU-vårdkedjor rymmer också en gemensam resurs för de professioner som har tillträde, en resurs som utgörs av den förbättring man kan åstadkomma för patienten, säger Gustaf Waxegård.

DÅ MÅSTE AKTÖRERNA ha viss kontroll över vilka metoder som används, vem som formulerar problemet, på vilken vårdnivå etc., menar Gustaf Waxegård, och att det finns inbyggt i vårdsystemen hur olika professioner kan samverka.

– Prosocial-modellen i kontextuell beteendevetenskaplig teori, i kombination med specifika behov hos NU-vårdkedjor, vore troligen en lämplig modell, säger han.

Titeln på avhandlingen är *Conceptualizing professionals' strategies in care pathways for neurodevelopmental disorders*.

● Peter Örn

Boktips. Sociala superkrafter, sex och motiverande samtal.

MOTIVERANDE SAMTAL OCH KBT

Av Sylvie Naar och Steven A. Safren. Natur & Kultur, 2019. Motiverande samtal (MI) och KBT bygger inte på

helt olika synsätt, vilket är lätt att tro vid en första anblick. I stället kan de med fördel förenas för att åstadkomma ett bättre terapiutfall. Boken *Motiverande samtal och KBT* presenterar, enligt författarna, för första gången hur de båda perspektiven med framgång kan förenas. Den innehåller rikligt med exempel och praktiska övningar, och tar även upp situationer då behandlaren faktiskt måste välja mellan MI och KBT.

SOCIAL FOBI - SOCIAL ÅNGEST

Av Tomas Furmark, Annelie Holmström, Elisabeth Spartham, Per Carlbring och Gerhard Andersson.

Liber, 2019. Boken *Social fobi - social ångest* presenterar ett självhjälpssprogram i nio steg som baseras på KBT och som är vetenskapligt utprövat med goda resultat. Denna den tredje upplagan av boken innehåller även kunskapstest efter varje kapitel, och den har även ett

nytt kapitel som behandlar det aktuella forskningsläget kring självhjälpssbehandling. Boken vänder sig både till personer med social fobi och psykologer och andra som arbetar med problematiken.

BOKEN OM SEX

Av Johanna Ekdahl. Natur & Kultur, 2019. Psykologen Johanna Ekdahl på Mittuni-

versitetet i Östersund har sedan drygt 10 år forskat om sexuella svårigheter. Boken om sex handlar om lustens och upphetsningens psykologi och fysiologi och har samlat fakta och dialoger som visar hur vi kan tala om sex och skapa ett bättre samliv. Den är uppdelad i tre avsnitt, från hur kroppen fungerar, vad som väcker och bromsar den sexuella lusten etc. till sexuella svårigheter och sexualiteten i ett livsperspektiv.

AV SAMMA SORT

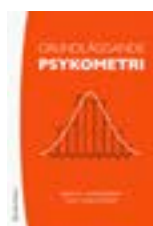
Av Minna Brilioth. Visto förlag, 2019.

»Jag gick in till mottagningen för psykoanalys i Vasastan, som så många andra dagar, just när staden hade vaknat.« Den

första meningen i psykologen och psykoterapeuten Minna Brilioths debutroman leder läsaren in i ett möte i väntrummet som väcker huvudpersonens nyfikenhet på identiteter, den andres liksom kanske sin egen, och en längtan att få leva utanför könsrollernas begränsningar.

GRUNDLÄGGANDE PSYKOMETRI

Av Bertil Mårdberg och Leif Carlstedt. Studentlitteratur, 2019. Psykometri, en kombination

av psykologi och statistiska metoder, är den teoretiska grunden för urvalsprocesser av hög kvalitet. Författarna till *Grundläggande psykometri* har båda en bakgrund som forskare vid bland annat Forsvarets forskningsanstalt, FOA (numera FOI), och ger i boken läsaren möjlighet att själv sätta samman enskilda uppgifter till ett psykologiskt test, och hur man sedan mäter testets reliabilitet och validitet.

FRÅGA JENNY: OM KROPPEN, SJÄLEN OCH ALLT RUNTOMRING

Av Jenny Jägerfeld. Rabén & Sjögren, 2019. Hur vet man att man är kär? I psykologen Jägerfelds nya bok samlas närmare hundra frågor som hon fått i frågespalten

Fråga Jenny i Svenska Dagbladet Junior. Inga frågor har varit för konstiga, och i boken *Fråga Jenny: Om kroppen, själen och allt runtomkring* har frågor och svar delats in i kategorier som kärlek, kompisar, familj och skola. Allt illustrerat av Johanna Arpiainen.

DE SOCIALA SUPERKRAFTERNA

Verktyg för bra relationer. Av Leif E. Andersson. Sanoma utbildning, 2019. En bok som ger läsaren

sociala superkrafter! Det hävdar dess författare Leif E. Andersson som både är psykolog, datavetare och föreläsare. Det egna beteendet spelar stor roll för hur andra gör, och utifrån aktuell psykologisk vetenskap får läsaren verktyg för att framgångsrikt bemöta och bekräfta andra, och göra samvaron med både vänner, kollegor och ens partner bättre.

Ida Flink / psykolog och forskare

»Det finns inget rätt eller fel i sexlivet«

I stort sett all psykisk ohälsa sätter spår i det sexuella samlivet. Och tvärtom, sexuella problem i parrelationen har som regel psykologiska följdverkningar. För den enskilde och för relationen. Men i frågespalter, böcker och i det allmänna samtalet om sexualitet saknas i alltför stor utsträckning de psykologiska perspektiven.

Det menar psykologen och forskaren Ida Flink, som tillsammans med psykologiprofessorn Steven Linton nu släpper boken *Du, jag och sex: Om lust och närhet i parrelationen*. Båda är verksamma vid Center for Health and Medical Psychology (CHAMP) på Örebro universitet.

– Det finns en rad experter som ofta uttalar sig i olika sammanhang, som sexologer, coacher och kuratorer. Och visst har exempelvis sexologer sin plats, men de saknar den psykologiska bredden. Det handlar om problem där såväl emotioner som kognitioner är inblandade, säger Ida Flink.

IDA FLINK ARBETAR i sin forskning med personer som lider av underlivssmärta, främst kvinnor, och det är problem som många gånger har en förödande inverkan på samlivet.

– I vår bok har vi dock tagit ett mycket bredare grepp. Avstampet är vad sex betyder

för relationen och hur vi själva kan påverka upplevelsen av sex. Vi vill inte minst lyfta fram det positiva med sex, bland annat genom att presentera en rad konkreta tips och knep för att skapa ett bättre sexliv. Det finns inget som är rätt eller fel så länge båda är nöjda, säger hon.

Boken kan bli ett bra verktyg för psykologer i kli-

entarbetet, tror Ida Flink. Sex tycks vara ett känsligt ämne även för en profession som är särskilt tränad i att hantera svåra samtal.

– Det finns studier som visar att psykologer ofta har svårt att tala med klienter om sex, att de gärna undviker det för att de inte vet hur frågorna ska ställas eller hur de ska hantera svaren. De har lättare att ställa frågor om självmordstankar än om sex, säger Ida Flink.

SOM LÄRARE PÅ psykologprogrammet vid Örebro universitet har Ida Flink även upplevt hur den nya generationen psykologer kan ha svårt att tackla ämnet. Kursmomentet om sex ges på termin 9.

– Jag blev särskilt uppmärksam på det den gången vi gav kursen och hälften av de manliga studenterna försvann efter lunch då det skulle handla om praktiska övningar. Jag förstod efteråt att det berodde på rädslan för övertramp, att man som manlig student skulle kunna upplevas som pervers om han frågade en kvinnlig patient om saker som rör sex, säger hon.

Nu har det momentet i hälso-psykologin kompletterats med inslag som handlar om den obekväma känslan som många kan känna inför klient-samtal om sex och hur man som blivande psykolog kan arbeta med den osäkerheten.

● Peter Örn

Du, jag och sex:

OM LUST OCH NÄRHET I PARRELATIONEN AV IDA FLINK OCH STEVEN LINTON. NATUR & KULTUR, 2019

Hur kan par hantera olikheter och utmaningar i det sexuella samlivet så att båda ska känna tillfredsställelse? Författarna tar ett brett grepp om ämnet sex, med psykologiska perspektiv på både vanliga svårigheter och möjligheter. Boken vänder sig både till allmänheten och till psykologer.

Replik:

»Skärpta behörighetskrav ökar kvalitén«

Psykologen Eva Hedenstedt försvarar beslutet om exklusivitet för psykologer på specialistkurserna.

»De skärpta behörighetskraven kommer snarare att öka kvalitén och stärka professionen«, skriver hon.

I debattartikeln »Skjuter sig i foten med specialistböss«, PT#4 2019, går psykologer och styrelsemedlemmar i Metakognitiv terapi i Sverige, MCT-SE, till skarp kritik mot Psykologförbundets ackrediteringskrav för specialistkurser. Debattörerna går så långt att kraven anses skada professionen. Förbundet uppmanas att riva upp beslutet om exklusivitet för psykologer på specialistkurserna i psykologisk behandling/psykoterapi.

Här vill jag bestämt argumentera till förbundets försvar. De skärpta behörighetskraven kommer snarare att öka kvalitén och stärka professionen.

SOM UTBILDNINGSANORDNARE har jag har i många år varit engagerad i utvecklingen av specialistutbildningens specialistkurser och har själv nu och då framfört kritik och krav till förbundet. Men till skillnad från Parment med flera har min kritik varit att förbundet snarare tvekat för länge med att införa behörighetskravet leg psykolog på de kliniska kurserna, samt att universiteten fortfarande undantas från regeln.

I norsk och dansk specialistutbildning är för övrigt psykolog-exklusivitet sedan länge standard,

så när som på ett fåtal norska kurser där även färdigutbildade och blivande psykiatriker erbjuds plats.

Som Anders Wahlberg påpekar i sin replik kommer önskemålet om psykologexklusivitet från medlemmarna själva via kongressen 2016 och en medlemsundersökning från 2018. För att hålla specialist-nivå krävs att kurserna bygger vidare på den kompetens som psykologprogrammet och PTP-tjänstgöring ger.

Därtill kan det inte nog betonas hur viktigt det är att specialistkurserna möjliggör kontinuerlig reflektion kring kursinnehållets implikationer för psykologens yrkesetik, roll och funktion, vilket inte låter sig göras i kurser med blandade yrkesgrupper.

BAKGRUNDEN TILL artikelförfattarnas kritik är att MCT-SE fått avslag på en ansökan om ackreditering av en Masterclass-utbildning i MCT. Utbildningen som drivs av upphovsmännen och professorerna A Wells och H Nordahl har som tradition att bjuda in blandade yrkesgrupper. Detta alltså till skillnad från förbundets regler för kliniska specialistkurser. Men trots att det i det här fallet rör sig om en specialistkurs för psykologer är Nordahl och Wells inte villiga att anpassa behörighetskraven därefter.

EVA HEDENSTEDT psykolog och specialist i klinisk psykologi, psykoterapeut, lärare och handledare i psykoterapi. driver utvecklingsföretaget WiseMind AB.

MCT-SE:s önskan om att undantas från exklusivitet för psykologer har därmed inte godkänts av förbundet. Detsamma gäller för övrigt även Norsk Psykologforenings specialistutbildning (mejlkommunikation med Per A Straumsheim, specialistrådgivare, Norsk Psykologforening, 2019-06-20).

DET ÄR LÄTT ATT FÖRSTÅ debattörernas frustration över att en lovande

evidensbaserad behandlingsmodell som MCT inte ackrediteras. Å andra sidan skulle MCTs upphovsmän kunna välja att acceptera förbundets ackrediteringskrav och

problemet vore därmed löst: MCT skulle bli ett intressant tillskott i det kliniska specialistkursutbudet. Undertecknad har i ett liknande

»I stället för att se sin egen del pekade Psykologförbundet ensidigt ut.«

Psykologtidningen
#4 / 2019

fall utan svårigheter förhandlat med professor Edna Foa, världsledande traumaforskare, om att modifiera hennes internationellt etablerade kurs i Prolonged exposure så att den kunde stämma överens med förbundets ackrediteringskrav. Foa, som är känd för att inte gärna kompromissa om var skåpet ska stå, hade inga problem med att acceptera att kursen behövde anpassas till svenska psykologers specialistutbildning.

Det verkar som om MCT-SE-psykologerna hamnar i kläm mellan upphovsmännens orubbliga krav och förbundets regler. Men i stället för att se sin egen del i den olyckliga situation som uppstått pekas Psykologförbundet ensidigt ut som de som sätter käppar i hjulet. Parment med flera menar att förbundet skjuter sig i foten men är det inte snarare så att MCT-psykologerna biter sig själva i svansen? ●

Slutreplik:

»Rigida kriterier hindrar oss«

Med alltför rigida kriterier avstår vi från att bli de verkliga specialister vi vill vara och som våra patienter förväntar sig, skriver företrädare för MCT-SE och listar de möjliga undantagen.

Som grundprincip är psykologexklusiviteten en bra utgångspunkt för specialistutbildningen. Men som med alla principer finns situationer där den kommer i konflikt med andra mål. Som majoriteten medlemmar (kongressbesluten 2013; 2016) anser vi att möjlighet bör finnas till undantag när exklusivitet riskerar att skada professionen. Sedan 2017 styrs reglerna för undantag av en överdriven hänsyn till kansliets administration, vilket begränsar möjligheter till internationellt utbyte i specialistutbildningen.

Undantag bör kunna göras när exklusivitet ställs mot möjlighet till en högkvalitativ internationell utbildning, såsom MCT Masterclass. Kursen har tidigare varit godkänd med särskild examination för STP-psykologer och har varit mycket uppskattad av deltagarna.

När det inte i ett internationellt sammanhang går att göra kursen psykologexklusiv, kan man förstås acceptera läget och nu se den som en superspecialistutbildning att ta sig an efter avslutad specialistutbildning. Men det förlänger tiden för att få ut en kvalificerad behandling i specialistpsykologernas arsenal, till men för profession och klienter. För den enskilda psykologen är det ofta svårt att få finansiering för ytterligare längre utbildningar efter specialistutbildningen, varför professionella utvecklingsmöjligheter begränsas.

EN MÖJLIGHET ÄR att integrera fragment av metoden i andra specialistkurser. Men vem förmedlar utbildningen och vad blir utfallet? Bristfällig implementering efter kortare kurser leder till *therapist drift* och

sämre behandlingsutfall. Med alltför rigida kriterier avstår vi från att bli de verkliga specialister vi vill vara och som våra patienter förväntar sig.

MER STRINGENTA RIKTLINJER behövs i ackrediteringsprocessen. Vi har föreslagit att undantag bör kunna göras utifrån värdering om:

1) Kursen håller tillräcklig akademisk nivå i förhållande till specialistordningens intentioner

2) Den förmedlar specialistkompetens av betydande intresse för STP-psykologen, arbetsgivare och klienter

3) Utbildningsinstitutet är minst lika meriterat som svenska universitet/institut med examensrätt för psykologer inom området psykologisk behandling på specialistnivå

4) Den psykologiska behandlingsmodellen är unik och kursen därmed utgör enda möjlighet för psykologen att tillägna sig metoden

5) Behandlingen har potential att bli mycket betydelsefull och kunna överträffa annan psykologisk behandling, där evidensläget också pekar mot detta

6) Det är av vikt att svenska psykologer lär sig den psykologiska behandlingen med tanke på professionens status i relation till andra professioner inom det psykoterapeutiska området.

TILL SKILLNAD FRÅN FS:s beslut 2017 följer kriterierna 1–6 principer om EBPP och är till gagn för svenska STP-psykologer och deras klienter. De kriterier som vi föreslår, harmonierar med Ändamålsparagrafen i förbundets stadgar, vilket inte FS:s skärpta regler 2017 gör.

Psykologer i styrelsen för MCT-SE (Göran Parment, Gunvor Mjös Parment, Peter Myhr, Erling Hansen och Marcus Rosander)

Ökat intresse för samhällspolitik

Hoppas att ni under sommaren fått en välförtjänt vila och nya krafter att ta itu med era viktiga arbeten. Jag vet att många har det tufft på arbetet och det är nödvändigt med återhämtning för att orka. Hur psykologers arbetsmiljö ser ut i dag kommer vi under hösten få en bild av, utifrån svaren på den arbetsmiljökartläggning som genomförts under sommaren. Med den kartläggningen som underlag kan vi ytterligare stärka arbetet kring psykologers arbetsmiljö.

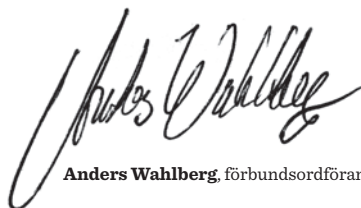
HELT STILLA HAR det inte varit på Psykologförbundets kansli under sommaren. I Almedalen hade vi sex välbesökta seminarier och ett viktigt engagemang från ett antal av förbundets nätverk och nationella föreningar. Ämnena på seminarierna var allt ifrån hur vi kan

arbeta preventivt med små barn till bristen på psykologer i primärvård, psykologisk coaching och vad psykologer kan göra för klimatet. Viktiga frågor för samhället och vår välfärd. Seminarierna går att se på förbundets hemsida.

Viktiga samhällsfrågor har varit lite av temat under sommaren. Dels i Almedalen, dels på Pride där vi funnits med på lite olika håll, men också på en internationell psykologikonferens i Moskva. Min bedömning är att intresset för samhällspolitiska frågor och mänskliga rättigheter har ökat bland världens psykologer. Många seminarier i Moskva berörde eller handlade helt om sådana frågor. Det brittiska psykologförbundet lyfte också fram en plan för en global kampanj. En kampanj som ska visa för beslutsfattare vad psykologin och psykologer kan bidra

med när politiska beslut ska fattas kring kritiska globala frågor. Den fråga man planerar att börja med är klimatfrågan. För vår del känns det fantastiskt utifrån det arbete vi påbörjade kring den frågan inför Almedalen och som ska fortsätta under hösten.

ETT GRUNDUPPDRAK ÄR att värna våra medlemmars villkor i utbildning och arbete men vi har också uppdraget att göra psykologisk kunskap känd. Att vi kan göra det även när det gäller globala frågor som mänskliga rättigheter och en hållbar värld känns mycket bra. Psykologerna och psykologin har mycket att bidra med där.

Anders Wahlberg, förbundsordförande

BILD: ISTOCKPHOTO

Förbundsnytt

»Pride, en självklarhet«

PRIDE. Sveriges Psykologförbund var traditionenligt på plats under Stockholm Pride och i den avslutande paraden – och Sveriges Psykologers HBTQ-nätverk arrangerade en Pride-picknick. Att Psykologförbundet deltar i Pride är en självklarhet, säger förhandlingschefen Jaimie Aleite. »Hbtq-frågor och att värna om och försvara mänskliga rättigheter är en självklar del i vårt fackliga arbete som engagerar oss året om, inte bara under Pride«, säger han.

Läs hela Jaimie Aleites blogg på: www.psykologforbundet.se

är öppen dagligen kl 9-12, utom tisdagar då telefontiden är kl 13-16. Du kan även mejla din fråga till: medlemsradgivningen@psykologforbundet.se

Save the date!

PSYKOLOGISCENEN. Kom till Bokmässan i Göteborg 26-29 september och besök Psykologiscenen för att ta del av samtal med en rad spännande hjärn- och psykologiforskare, psykologer och författare. Under mässan finns även möjlighet att ställa frågor och samtala med psykologer vid scenen.

Programmet hittar du här: www.psykologiguiden.se/psykologiscenen

Du har väl inte glömt...

NOMINERINGSDAGS. Vem vill Du ska leda Sveriges Psykologförbund efter Anders Wahlberg, som lämnar uppdraget i samband med Psykologförbundets kongress 16-17 maj 2020.

Här är info om nomineringsprocessen: psykologforbundet.se

Gilla oss gärna!

SOCIALA MEDIER. Gilla oss på Facebook så kan du kan följa Psykologförbundets bloggar, besök och andra nyheter.

www.facebook.com/psykologforbundet/

Medlemsnyttan

MEDLEMSRÅDGIVNING.

Uppsägningar, arbetskonflikter och – höga aktuellt för den här årstiden – semester, är några av de vanligaste frågorna som kommer till Sveriges Psykologförbunds medlemsrådgivning. »97 procent av alla som ringar oss säger att de fått sina frågor besvarade«, säger Dennis Fogelmark, en av fyra ombudsmän på förbundets kansli som vardagligen svarar på allt från arbetsrättsliga frågor till professionsfrågor. Medlemsrådgivningen

Psykologkarriär

HITTA DITT NYA JOBB!

www.psykologkarriar.se

Jerringfonden stöder forskning och verksamhet för barn och ungdomar med särskilda behov. Med särskilda behov avses fysisk eller psykisk funktionsnedsättning, kronisk sjukdom eller social utsatthet.

Fonden anslår varje år medel till:

- Forskningsanslag och Forskningsstipendier
Sista ansökningsdag den 20 september
varje år
- Fortbildningsstipendier för
arbetslag/personalgrupper
Sista ansökningsdag den 4 oktober varje år
- Aktivitetsbidrag till organisationer/
föreningar/institutioner/skolor
Sista ansökningsdag den 20 oktober varje år
- Individuella Fortbildningsstipendier
Sista ansökningsdag den 1 februari varje år
- Vetenskapliga symposier
Sista ansökningsdag den 1 mars varje år

Ansökningsblanketter och mera information finns att hämta på fondens hemsida,
www.jerringfonden.se

Psykolog

TIDNINGEN

Ges ut av Sveriges Psykologförbund.

REDAKTIONEN

Chefredaktör och ansvarig utgivare:

Lennart Kriisa
mobil 0709-67 64 53
lennart.kriisa@psykologtidningen.se

Vetenskapsredaktör:

Peter Örn
mobil 0703-09 10 42
peter.orn@psykologtidningen.se

Medverkande i detta nummer:

Anna Wahlgren, Johan Båvman, Hanna Nolin, Magnus Fond

Redaktionsrådet:

Gerhard Andersson, professor i klinisk psykologi vid Linköpings universitet och KI.
Anne Grefberg, psykolog och föreläsare.
Jenny Klefbom, psykolog och författare.
Jonas Ramnerö, psykolog vid Stockholms universitet.
Linus Olsén, Örebro universitet, studeranderepresentant.

facebook.com/psykologtidningen

@psykologtidning

#psykologtidningen

Psykologtidningen

Postadress: Nytorgsgr 17A,
116 22 Stockholm

e-post: redaktionen@
psykologtidningen.se
www.psykologtidningen.se
ISSN 0280-9702.

Annonser: Newsfactory

Eftertextannonser
& material: Madeleine
Nordberg,
08-505 738 15
madeleine.nordberg@
newsfactory.se

Textannonser:
Madeleine Nordberg,
kontaktpuppgifter se ovan

Grafisk form:

Birgersson & Co
Anders Birgersson
Markus Edin

Korrektur:

Mats Wiström

Omslag:

Fond & Fond

Prenumerationer och adressändringar:

Vasabyrå
Tel 08-567 064 30
msc@akademikerservice.se

Pris: 700 kr inkl moms
helår, 8 nr 2019.

Utrikes 800 kr.
Lösnummer 60 kr.

Plusgiro: 29 77 01-5
Bankgiro: 5675-9202

Psykologtidningen på nätet:

All redaktionell text
lagras elektroniskt för att
kunna publiceras också på
internet. Författare som
inte accepterar detta måste
meddela förbehåll. I princip
publicerar vi inte artiklar
med sådana förbehåll.

TS-kontrollerad upplaga
12 000 ex 2018.

Medlem av Sveriges
Tidskrifter.

Tryck:
Norra Skåne offset

PRESSTOPP FÖR NOTISER

Nummer	6/2019
Utgivning	v. 40
Manusstopp	4 september

Här hittar du alla som arbetar inom Sveriges Psykologförbund

Kontakt

Medlemsrådgivningen

(frågor som rör lön, anställning,
profession, juridik, egenföretagare etc.)
9.00-12.00 (mån, ons, tors, fre)
13.00-16.00 (tis)
08-567 064 00
medlemsrådgivningen
@psykologforbundet.se

Specialistutbildningen

13.30-15.00
08-567 064 00
specialist@psykologforbundet.se

Medlemsregistret

08-567 064 30
medlemsregistret@psykologforbundet.se

Kansli

Postadress: Box 3287,
103 65, Stockholm

Besöksadress: Vasagatan 48

E-post: post@psykologforbundet.se

E-post till personal:
fornamn.efternamn@psykologforbundet.se

Psykologförbundets hemsida:
www.psykologforbundet.se

Plusgiro: 373267-4
Bankgiro: 767-2066

Direktnummer till personalen

Ledning

Ulrika Edwinson, 08-567 064 02,
förbundsledare.

Mahlin Levin, 08-567 064 07,
förbundssekreterare.

Kommunikation

Ann Hallenius, 0706-12 70 60,
kommunikationschef.

Susanne Bertman, 0709-67 64 13,
pressansvarig, tf redaktör
Psykologguiden.

Cecilia Gustafsson, vik webbredaktör,
08-567 064 15

Anna Härenvik, 08-567 064 42,
kommunikatör.

Emily Storm, tjänstledig.

Kajsa Heinemann, 070-967 64 78,
redaktör för Psykologguiden Ung.

Kristina Wallin, föräldraledig.

Professions- och medlemsfrågor

Jaime Aleite, 08-567 064 14,
förhandlingschef.

Martin Björklind, 08-567 064 11,
professionsstrateg.

Maria Enggren Zavisic, 08-567 064 59,
utredare.

Elin Eos, 08-567 064 03,
ombudsman.

Carl Johan Brunnerbäck,
assistent (ledig).

Isac Johnsson, 08-567 064 08,
ombudsman.

Leif Pilevång, 08-567 064 10,
ombudsman.

Nils Erik Solberg, 08-567 064 12,
förbundsjurist.

Linda Solberg, 08-567 064 08,
förhandlingssekreterare (föräldraledig).

Emelie Öhman Fuchs, 08-567 064 05,
ombudsman.

Utbildning

Nora Choque-Olsson, 08-567 064 77,
chef för utbildningsavdelning och
verksamhetsansvarig för IHPU.

Ulrika Eskner Skoger, 08-567 064 02,
utbildningsledare.

Håkan Nyman, examinator
specialistutbildningen.

Eva Shaw, 08-567 064 54, administratör.

Förbundsstyrelsen

Anders Wahlberg, ordförande,
anders.wahlberg@psykologforbundet.se,
08-567 064 01, 0709-67 64 01.

Ulrika Sharifi, 1:e vice ordförande,
ulrika.sharifi@liv.se, 0730-98 22 20.

Elinor Schäd, 2:e vice ordförande,
elinor.schad@psy.lu.se, 0709-65 04 00.

Tove Gelin, 0736-66 42 57.

Björn Hedquist, bjorn.hedquist@
kbtinstitutet.se, 08-644 91 80.

Martina Holmbom, martina.holmbom@
gmail.com, 0660-897 49.

Maria Nermarck, 0768-93 01 11.

Sara Renström, 0737-20 46 46.

Magnus Rydén, magnus.ryden@
arbetsformedlingen.se, 0703-95 55 69.

Emma Henning, emmahenning@
hotmail.com, studerandedamot.

Oskar Lorentzi Wall, 0763-06 33 56,
studerandedamot.

Annalena Pejok, annalena.pejok@vll.se,
0730-26 96 65.

Valberedningen

Ordförande Julia Stenberg,
juliastenberg@hotmail.com.

Etikrådet

Ordförande Kristina Taylor,
kristina@skolpsykologen.se, 0760-08 86 53.

Vice ordförande Birgitta Johansson Niemelä,
0706-98 41 10.

Ledamöter:
Bo Hejlskov Elvén, bohejlskovj@me.com,
0706-52 51 13.

Patrik Lind, patrik.l.lind@sil.se, 0731-50 16 88.

Åsa Prestby-Magnusson,
asa.prestbymagnusson@stat-inst.se.

Anita Wäster, anita.waster@clurium.se
0736-222 456.

Specialistrådet

Carl Åborg (sammankallande),
carlaborg@yahoo.se

Sofia Strand,
sospsykologkonsult@gmail.com

Tatja Hirvikoski,
tatja.hirvikoski@ki.se

Malin Öhman,
malin.ohman@motala.se

Studeranderådet

Emma Sjögren, Umeå universitet,
ordförande.

Isabel Duha Khoreh, Stockholms
universitet, vice ordförande.

Vetenskapliga rådet

Petri Partanen, ordförande.

Ida Flink, vice ordförande.

Magnus Sverke, vice ordförande.

IHPU - psykologiutbildarna AB

Box 3287, 103 65 Stockholm,
ihpu@psykologforbundet.se
VD: Ulrika Edwinson, 08-567 064 02.

Eva Haglund, 08-567 064 09,
administration IHPU.

Psykologföretagarna

Box 3287, 103 65 Stockholm
psykologforetagarna@
psykologforbundet.se, 08-567 064 60
Hemsida: www.psykologforetagarna.se

STP - stiftelsen för tillämpad psykologi

Box 3287, 103 65 Stockholm
Johnny Hellgren, 0705-93 56 00.

